

**MAKSUPERUSTEISEN ARVONLISÄVERON VAIKUTUS
LAPPILAISTEN PIENYRITYSTEN TALOUDELLISEEN
TOIMINTAAN**

Kolehmainen Annika

Opinnäytetyö
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala
Liiketalouden koulutusohjelma
Tradenomi (AMK)

2017

Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja
hallinnon ala
Liiketalouden koulutusohjelma
Tradenomi (AMK)

Tekijä	Annika Kolehmainen	Vuosi	2017
Ohjaaja(t)	Lahja Karjalainen		
Toimeksiantaja	Pirkka Salo, Lapin Yrittäjät		
Työn nimi	Maksuperusteisen arvonlisäveron vaikutus lappilais- ten pienyritysten taloudelliseen toimintaan		
Sivu- ja liitesivumäärä	44 + 3		

Opinnäytetyön tutkimuksen kohteena oli arvonlisäverolain muutos ja muutoksen vaikutus lappilaisten pienyritysten talouteen. Työn tavoitteena oli kvantitatiivisen kyselytutkimuksen avulla selvittää, kuinka moni lappilaisista pienyrittäjistä oli ottanut käyttöönsä maksuperusteisen arvonlisäverotilityksen ja millaisia vaikutuksia käyttöönotolla oli. Kyselyn avulla pystyttiin arvioimaan arvonlisäverolakimuutoksen vaikuttavuutta.

Teoriaosuudessa käytiin läpi arvonlisäveron lakimuutoksen prosessia ja sen vaikutusten arviointia sekä sitä, mitkä asiat johtivat lakimuutoksen toteuttamiseen. Niiden pohjalta voitiin tehdä kyselyn kysymykset ja peilata vastauksia vaikutusten arviointeihin. Kysely toteutettiin Webropol-kyselytyökalun avulla ja lähetettiin sähköpostitse toimeksiantajan Lapin Yrittäjät ry:n jäsenille vuoden 2017 syys-lokuun aikana.

Kyselyn perusteella arvonlisäverojen maksuperusteista tilitysvaihtoehtoa ei ollut kovin moni ottanut käyttöönsä. Osaltaan käyttöönottoon vaikutti varmasti se, että arvonlisäverolaki oli puolelle vastaajista tuntematon. Kyselytulosten perusteella maksuperusteisen arvonlisäverotilityksen käyttöönotto vaikutti yritysten talouteen parantaen maksuvalmiutta. Näin ollen arvonlisäverolain muutoksella voitiin vaikuttaa yritysten taloudelliseen tilanteeseen ja lakimuutos on ollut onnistunut.

Tutkimustuloksista on hyötyä toimeksiantajalle ja niille yrityksille, jotka ovat oikeutettuja maksuperusteiseen arvonlisäverotilitykseen. Toimeksiantaja Lapin Yrittäjät ry:llä on tulosten perusteella näyttöä maksuperusteisen arvonlisäveron vaikuttavuudesta ja se voi suositella maksuperusteisen arvonlisäverotilityksen käyttöönottoa jäsenyrityksilleen. Maksuperusteisen arvonlisäveron tunnettuuden lisääntyessä käyttöönotto voi lisääntyä ja lakimuutoksen vaikuttavuutta arvioida uudelleen.

School of Business and Culture
Degree Programme in Business
Management
Bachelor of Business Administration

Author	Annika Kolehmainen	Year	2017
Supervisor	Lahja Karjalainen		
Commissioned by	Pirkka Salo, Lapin Yrittäjät		
Subject of thesis	Impact of the fee-based value-added tax on the economy of the Lapland's small enterprises		
Number of pages	44 + 3		

The focus of the thesis was the change in the value-added tax law and the effect of the change on the economy of Lapland's small enterprises. The objective of the thesis was to clarify how many small entrepreneurs from Lapland had brought into use the fee-based value-added tax accounting and what effects the introduction had. With the help of a quantitative questionnaire survey it was possible to estimate the effectiveness of the value-added tax change.

The theory of the study describes the process of the law change in the value-added tax and the evaluation of its effect and what matters led to the carrying out of the law change. Based on this, the questions of the study were planned and the answers compared to the evaluations of the influence. The survey was carried out with the help of the the Webropol survey tool and was sent by e-mail to the members of Lapin Yrittäjät in September and October 2017.

On the basis of the results the deployment of the value-added tax affected the economy of companies by improving liquidity. The change of the value-added tax could have an effect on the economy of entrepreneurs and the change of value-added tax has been a success. There were not many enterprises which had taken the fee-based value-added tax in use. The reason was probably that it was unknown to half of the interviewees.

The results of the commissioned study give useful information also to the companies which are legitimate for the fee-based value-added tax accounting. This implies that Lapin Yrittäjät can recommend the fee-based value-added tax to their member companies. When awareness increases, deployment of the fee-based value-added tax may increase and the change of the legislation may be evaluated again.

Keywords Value-added tax, fee-based value-added tax

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTETYÖN KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ JA TUTKIMUSMENETELMÄ ..	6
3 LAKIMUUTOS ARVONLISÄVERON MAKSUPERUSTEISUUDESTA	9
3.1 Lakimuutoksen taustaa	9
3.2 Maksuperusteinen arvonlisävero	11
4 VAIKUTUSTEN ARVIOINTI.....	13
4.1 Vaikutusten arviointi lainvalmistelun prosessissa	13
4.2 Vaikutusten arviointi maksuperusteisen arvonlisäveron lainvalmistelun prosessissa	17
5 KYSELY LAPPILAISILLE PIENYRITYKSILLE	21
5.1 Kyselyn toteutus	21
5.2 Kyselyn rakenne	23
6 MAKSUPERUSTEISEN ARVONLISÄVERON VAIKUTUKSET LAPPILAISTEN PIENYRITYSTEN TALOUTEEN.....	25
6.1 Vastaajien taustatiedot.....	25
6.2 Maksuperusteisen arvonlisäveron käyttöönotto	26
6.3 Maksuperusteisen arvonlisäveron vaikutukset.....	32
6.4 Maksuperusteisen arvonlisäveron tunnettuus.....	34
6.5 Tiedonsaantikanavat ja tarve lisäohjeistukselle	36
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA VAIKUTTAVUUDEN ARVIOINTI	38
8 POHDINTA.....	40
9 OPINNÄYTETYÖN LÄHDELUETTELO.....	42
LIITTEET	44

1 JOHDANTO

Tammikuussa 2017 tuli voimaan arvonlisäverolakimuutos, joka oikeuttaa liikevaihdoltaan alle 500 000 olevat yritykset tilittämään arvonlisäverot maksuperusteisesti. Tämän on ajateltu olevan apu pitkittyneiden maksuaikojen aiheuttamiin maksuvaikeuksiin. Opinnäytetyön tavoitteena oli arviointitutkimusmenetelmää käyttäen arvioida, onko arvonlisäverolakimuutos ollut onnistunut.

Tutkimuskysymykseen, onko maksuperusteisella arvonlisäverotuksella ollut vaikutusta lappilaisten pienyritysten taloudelliseen toimintaan, saatiin vastauksia kvantitatiivisen kyselytutkimuksen avulla. Kysely toteutettiin yhdessä toimeksiantajani Lapin Yrittäjät ry:n kanssa. Kyselyllä saatiin vastauksia myös kysymyksiin, kuinka moni sekä millaiset yritykset ovat saaneet hyötyä arvonlisäveron maksuperusteisesta tilityksestä sekä millainen tarve on maksuperusteisen arvonlisäverotilityksen lisäohjeistukselle.

Työssä tutustutaan ensin opinnäytetyössä käytettyihin keskeisiin käsitteisiin ja tutkimusmenetelmään. Tutustutaan arvonlisäveron lakimuutoksen taustaan ja lakimuutosvalmistelun aikana tehtyihin vaikutusarviointeihin. Työssä keskitytään lainvalmisteluprosessin aikana arvioituihin taloudellisiin yritysvaikutuksiin ja lopuksi arvioidaan lakimuutoksen vaikuttavuutta peilaamalla kyselystä saamiani tuloksia muutoksen tavoitteisiin.

2 OPINNÄYTETYÖN KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ JA TUTKIMUSMENETELMÄ

Yritysjuridiikan professori Reijo Knuutinen määrittelee kirjassaan, että arvonlisävero on kulutusvero, jota valtio kerää verotuloikseen yrittäjiltä. Nämä käsittävät 40 prosenttia kaikista valtion verotuloista. Arvonlisäverotus on Euroopan unionin jäsenvaltioille tarkoitettujen direktiivien eli lainsäädäntöohjeiden mukaan yhdenmukaistettua verotusta. Se tarkoittaa, että Euroopan unionin jäsenvaltioilla on yhteiset säännöt, miten arvonlisäveroa voidaan säätää. Yritys, joka on arvonlisäverovelvollinen, on myös oikeutettu vähentämään omista ostoistaan arvonlisäverot. (Knuutinen 2017, 184–186). Arvonlisäverovelvollinen on elinkeinonharjoittaja, jonka tilikauden myynti ylittää 10 000 euroa. Arvonlisäverovelvolliseksi voi hakeutua, vaikka myynti ei ylittäisikään 10 000 euroa. (Verohallinto 2017.)

Verovelvollinen yritys tilittää omatoimisesti kuukauden aikana kertyneiden arvonlisäverojen ja ostamiensa tuotteiden tai palveluiden yhteydessä maksamiensa arvonlisäverojen erotuksen eteenpäin valtiolle. (Knuutinen 2017, 186.) Arvonlisäverot voidaan tilittää joko suoriteperusteisesti, laskutusperusteisesti tai maksuperusteisesti. Suoriteperusteinen arvonlisäverotilitys tarkoittaa arvonlisäveron tilitystä heti siltä kuukaudesta, jona myyntisuoritus on tapahtunut. Laskuperusteisessa arvonlisäverotilityksessä yritys kohdistaa myynnin sille kaudelle, jona se on laskuttanut asiakastaan. Maksuperusteinen arvonlisäverotilitys taas tarkoittaa, että yritys voi tilittää arvonlisäverot vasta siltä kuukaudesta, jolloin asiakas on maksanut ostoksensa. (Verohallinto 2017.)

Pienyrittäjiksi määritellään ne yritykset, joiden liikevaihto on enintään 0,7 miljoonaa (mikroyritys) tai enintään 12 miljoonaa (pien- ja konserniyritys), tase on enintään 0,35 miljoonaa (mikroyritys) tai enintään 6 miljoonaa (pien- ja konserniyritys), henkilöitä työssä on enintään 10 (mikroyritys) tai enintään 50 (pien- ja konserniyritys). Näistä rajoista korkeintaan yksi saa ylittyä ja yritys määritellään silloin joko mikro- tai pienyritykseksi. (Lydman 2016.) Tässä opinnäytetyössä käsitellään maksuperusteisen arvonlisäveron piiriin kuuluvia arvonlisäverovelvollisia mikroyrityksiä, joiden liikevaihto on enintään 500 000 euroa tilikauden aikana. Lapissa mikroyritysten määrä on suuri. Yli 80 prosenttia lappilaisista yrityksistä on mikroyrityksiä (Lapin luotsi 2017).

Vaikutusarviointi on etukäteistä arviointia. Se antaa tietoa päätöksentekijälle erilaisten toteuttamisvaihtoehtojen vaikutuksista. Etukäteinen arviointi ei ole aivan riskitöntä ja siihen liittyy epävarmuustekijöitä. Apuna voidaan kuitenkin käyttää aikaisempien tapausten jälkikäteisarviointia. Etukäteisarvioinnissa ovat tärkeässä asemassa asian valmistelijat, päätöksentekijät sekä sidosryhmät, joita ovat esimerkiksi asiantuntijat, yritykset sekä kansalaisjärjestöt. (Valtioneuvoston kanslian raporttisarja 6/2009.)

Vaikuttavuuden arviointi tarkoittaa jonkin asian toimeenpanon jälkeisten vaikutusten arviointia. Vaikuttavuuden arvioinnissa kysytään, onko asialla saavutettu tarkoitettuja tavoitteita sekä onko tullut tarkoittamattomia seurauksia (Mäntysaari 2004). Intervention eli väliin tulemisen tai puuttumisen avulla saadaan aikaiseksi jonkin prosessin kautta jokin tietty tulos. Kun tiedetään, miten interventio vaikuttaa, saadaan tietää intervention vaikutuskysymys ja mikä on syy-seuraussuhde eli kausaliiteetti. Tällöin tiedämme, miten ja missä määrin interventio on vaikuttanut. (Dahler-Larsen 2005.) Opinnäytetyön tapauksessa arvonlisäveron lakimuutos on interventio ja kausaliiteetti on maksuperusteisen arvonlisäverotilityksen vaikutus pienyritysten maksuvaikeuksien helpottamiseen. Tutkittava asia on, onko lakimuutoksen avulla onnistuttu vaikuttamaan tähän ongelmaan.

Arvioinnin menetelmiä on runsaasti ja käytettävä menetelmä riippuu tutkimuskysymyksestä (Mäntysaari 2004). Tähän opinnäytetyöhön on valittu tutkimusmenetelmäksi kvantitatiivinen eli määrällinen vaikuttavuusarviointi, jonka avulla arvioidaan lakimuutoksen vaikuttavuutta yleisellä tasolla. Kvantitatiivisella tutkimuksella saadaan tietoa asioista yleisesti eli se yleistää jonkin asian. (Virtuaali ammatti-korkeakoulu 2007.)

Määrällinen tutkimus tarkoittaa tutkimustyyppiä, jonka avulla saadaan tietää yleisesti muuttujien välisistä suhteista ja eroista. Se antaa vastauksia kysymyksiin kuinka paljon tai miten usein. Sen tulokset on kuvattu numeerisesti, mutta tutkija selittää numeerisia tuloksia sanallisesti. Muuttujilla tarkoitetaan asioita, joista määrällisellä tutkimuksella halutaan tietoa. Niitä voivat olla esimerkiksi henkilön ikä, ammatti tai mielipide. Määrällisen tutkimuksen tutkija on puolueeton eli objektiivinen. Tutkija ei vaikuta tutkimuksen tuloksiin. Määrällisessä tutkimuksessa

käytetään mittarina kysely-, haastattelu- ja havainnointilomaketta. Sen avulla saadaan määrällistä tietoa tutkittavasta asiasta. (Vilka 2014, 13–14.)

3 LAKIMUUTOS ARVONLISÄVERON MAKSUPERUSTEISUUDESTA

3.1 Lakimuutoksen taustaa

Vuoden 2008 loppupuolella alkaneella kansainvälisellä finanssikriisillä oli seurauksensa myös Suomessa. Kriisi näkyi muun muassa yritysten välisten maksuaikojen pidentymisenä. Syksyllä 2009 julkaistussa Finnvera Oyj:n, Suomen Yrittäjät ry:n ja työ- ja elinkeinoministeriön laatimassa pk-yritysbarometrissa kerrottiin yritysten maksuongelmien lisääntymisestä. Yrityksillä oli vaikeuksia maksaa omia maksuja sekä yli puolet pk-yrityksistä koki asiakkaidensa maksujen viivästyneen. Kun normaalisti kaksi prosenttia pk-yrityksistä kokee maksuvaikeuksia, nyt kokemukset olivat yleistyneet 17 prosentilla pk-yrityksistä. (Pk-yritysbarometri 2/2009.) Maksuvaikeudet eivät hellittäneet ja vuosien 2009–2016 pk-yritysbarometrien mukaan maksuvaikeuksissa olevien yritysten määrä pysyi vuosien mitaan 14–20 prosentissa kaikista pk-yrityksistä. (Pk-yritysbarometri 2/2016.) Lapissa lukemat ovat vaihdelleet 13–21 prosentin välillä. (Pk-yritysbarometrin alueraportti 2009–2016.)

Suomen Yrittäjät ry ehdotti vuonna 2013 maksuaikalain uudelleen säätämistä ja ehdotus sai kannatusta. Vuonna 2015 tuli voimaan Laki kaupallisten sopimusten maksuehdoista 18.1.2013/30. Uuden lain 5. pykälässä säädetään, että ”jos velallinen on elinkeinonharjoittaja, maksuaika saa ylittää 30 päivää vain, jos siitä on nimenomaisesti sovittu” (Laki kaupallisten sopimusten maksuehdoista 30/2013 5 §), kun se oli ennen, että elinkeinonharjoittajien välisten tavarain tai palvelun vastikkeeksi suoritettun maksun maksuaika saa ylittää 60 päivää vain, jos siitä on nimenomaisesti sovittu (Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kaupallisten sopimusten maksuehdoista annetun lain 5 §:n muuttamisesta 356/2014).

Maksuajat eivät lyhentyneet, vaikka lakimuutoksella sitä haettiin. Monet pienet ja keskisuuret yritykset ovat edelleen ongelmassa pidentyneiden maksuaikojen vuoksi. Intrum Justitian verkkosivuilla julkaistussa artikkelissa kerrotaan heidän laatimassaan maksutaparaportissa ilmenneistä seikoista, jotka ovat pk-yritysten mukaan olleet vaikuttamassa yritysten maksukykyyn. Yritykset ovat joutuneet taipumaan pitkiin maksuaikoihin jopa painostuksen alla. Tästä on syntynyt jo kierre,

kun yritykset joutuvat pidentämään maksuaikoja myöskin omissa ostoissaan. Intrum Justitian johtaja Juha Iskala mainitsee, että nyt on vallalla pienten yritysten alistuminen suurten yritysten saneluihin maksuehdoista. (Intrum Justitia 2016.)

Valtionvarainministeriön selvityksessä 5.12.2014 kirjoitetaan pienten ja keski-suurten yritysten maksuvaikeuksista pidentyneiden maksuaikojen vuoksi. Suomen Yrittäjät ry on yhdessä Elinkeinoelämä EK:n, Finnvera oyj:n, Suomen Pankin, Finanssialan keskusliiton, Intrum Justitian sekä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa tehnyt erilaisia selvityksiä ja tutkimuksia liittyen yritysten välisten maksuaikojen pidentymiseen ja näiden mukaan pk-yrityksistä 44 prosenttia on joutunut hyväksymään yli 30 päivän maksuajan. Näistä vajaa viidennes oli sopinut 60 päivän maksuajasta ja reilu kolmannes yli 60 päivän maksuajasta. Teollisuuden yrityksistä 67 prosenttia, kaupan ja rakentamisen yrityksistä 46 prosenttia ja palvelualojen yrityksistä 40 prosenttia sekä yritykset, joissa oli hieman suuremmat henkilömäärät, olivat sopineet yli 30 päivän maksuajoista. (Valtiovarainministeriön selvitys 2014.)

Valtaosassa yritysten välisissä kaupoissa velallinen oli suurempi kuin velkoja. Velalliset yritykset käyttävät velkojiaan ikään kuin pankkina, jolta he lainaavat rahaa. Kun lainarahoitus on yleisesti kallista, he saavat ilmaista lainarahaa pitämällä maksuajat pidempinä ja käyttävät näin pienempiä velkojiaan hyväksi. Vaikutuksensa on myös yritysten välisten ostojen ketjuuntumisella. Kun ulkomailla olevien yritysten alihankkijaketjut yltävät Suomeen, vaikuttavat myös ulkomailla käytetyt pitkät maksuajat kotimaamme pk-yrityksiin. (Valtiovarainministeriön selvitys 2014.)

Maksuaikojen pidentyminen heikentää yritysten rahoitustilannetta ja yritystoimintaa. Kun tilanne ennen lakimuutosta oli, että yrityksen täytyi maksaa arvonlisävero juuri sinä kuukautena, kun kaupanteko tapahtui, ilman ettei ollut saanut asiakkaalta maksusuoritusta, joutui yritys vielä tiukemmalle. Suomen Yrittäjät ry teki vuonna 2014 esityksen maksuperusteisen alv-tilityksen mahdollisuudesta 500 000 euron liikevaihtoon yltäville yrityksille. Tällöin yritykset saisivat tilittää ja raportoida alv:t vasta saatuaan maksun asiakkaaltaan. Alexander Stubbin hallitusohjelman (2014–2015) tavoitteeksi tulikin maksuperusteiseen alv-tilitykseen

siirtyminen ja Valtiovarainministeriö sai tehtäväksi selvittää maksuperusteisen arvonlisäverotuksen tarvetta. (Valtiovarainministeriön selvitys 2014.)

3.2 Maksuperusteinen arvonlisävero

Valtiovarainministeriö selvitti pk-yrityksille suunnattua maksuperusteisen arvonlisäveron tilitysmahdollisuutta ja hallitus teki eduskunnalle esityksen arvonlisäverolain muuttamisesta. Lopputulemana eduskunta päätti muuttaa arvonlisäverolain 137 ja 143 § niin, että tilikauden liikevaihdoltaan enintään 500 000 euroon yltävä verovelvollinen saa tilittää arvonlisäverot sinä kuukautena, jolloin saa suorituksensa tai osan siitä asiakkaaltaan. Tämä koskee myös niitä verovelvollisia yrityksiä, joihin ei sovelleta kirjapitolakia ja niitä yrityksiä, joilla on mahdollisuus tehdä tilinpäätös maksuperusteisesti tai joilla ei ole tilinpäätöksen tekopakkoa. Maksuperusteisuutta sovelletaan sekä myynteihin että ostoihin. Ostoista suoritettava vähennys tulee kohdistaa samoin kuin myynneistäkin eli sille kuukaudelle, jolloin ostohinta tai sen osa on maksettu. Laki tuli voimaan tammikuun 1. päivänä 2017. (Laki arvonlisäverolain 137 ja 143 §:n muuttamisesta 1152/2016.)

Arvonlisäverolain muutos on tarkoitettu hyödyttämään pienyrityksiä ja helpottamaan maksuongelmissa. Hallituksen esityksessä eduskunnalle todetaan, että arvonlisäveron maksuperusteisuus ei muuta alkuperäisiä ongelmia ja syitä yritysten maksuvaikeuksien syntyyn, mutta antaisi helpotusta yrityksille arvonlisäveron määrän verran. (Hallituksen esitys HE 139/2016.)

Yrityksen tilittäessä arvonlisäverot maksuperusteisesti, sen täytyy tehdä tilinpäätös suoriteperusteisesti (Lahtinen 2015.) Yrityksen ei tarvitse kuitenkaan oikaista arvonlisäveroja tilikauden lopussa suoriteperusteiseksi (Verohallinto 2016). Uuden arvonlisäverolain mukaan alv kohdistetaan kuitenkin viimeistään 12 kuukauden päähän tavarantoimittamisesta tai palvelun suorittamisesta. Lisäksi mainitaan, jos verovelvollisen maksuperusteiseen arvonlisäverotilitykseen oikeutetun yrityksen liikevaihto yllättävästä ja ennakoimattomasta syystä ylittyy, voi verovelvollinen jatkaa arvonlisäverotilityksen maksuperusteisuutta tilikauden loppuun saakka. Jos verovelvollisen yrityksen verovelvollisuus päättyy toiminnan lopetuksen yhteydessä, saa yritys kohdistaa saamatta olevista myynneistä sekä ostoista verot toiminnan viimeiselle kalenterikuukaudelle. (Arvonlisäverolaki 1501/1993.)

Maksuperusteinen arvonlisäverotilitys on mahdollisuus tehdä vain Suomessa tapahtuvista tavaroiden tai palveluiden myynneistä ja ostoista. Sitä ei voida soveltaa ulkomaille kohdistuviin tuonteihin eikä vienteihin, yhteisömyyntien ja hankintojen ajalliseen kohdistamiseen eikä niihin rajat ylittäviin palvelujen myynteihin, joihin sovelletaan käännettyä verovelvollisuutta. (Nieminen, Anttila, Äärilä & Jokinen 2017.)

4 VAIKUTUSTEN ARVIOINTI

4.1 Vaikutusten arviointi lainvalmistelun prosessissa

Lainvalmisteluprosessin aikana tehdään vaikutusarviointia. Silloin käydään kohta kohdalta arviointia säädösehdotuksen vaikutuksista. Säädösvalmistelun aikana arvioidaan säädösehdotuksen taloudelliset vaikutukset, viranomaisten toimintaan kohdistuvat vaikutukset, ympäristövaikutukset ja muut yhteiskunnalliset vaikutukset. Kun vaikutuksia arvioidaan, saadaan tietoa lainsäädännön erilaisten toteuttamisvaihtoehtojen vaikutuksista ja sen avulla voidaan tehdä vaikutuksiltaan hyviä päätöksiä. (Oikeusministeriö 2007.)

Kuten edellä jo mainittiin, säädöshankkeiden vaikutusarviointi kattaa erilaisia vaikutusalueita kuten taloudelliset vaikutukset. Kuitenkin eri hankkeiden säädösvalmistelun arvioinnissa otetaan huomioon vain eri ratkaisuvaihtoehtojen olennaimimmat vaikutukset. Siinä otetaan huomioon tavoitellut vaikutukset ja hyödyt sekä kustannukset ja mahdolliset kielteiset vaikutukset. Tärkeää on huomioida myös mahdolliset riskit ja odottamattomat vaikutukset sekä ratkaisuvaihtoehtojen välilliset sekä välittömät vaikutukset niin nykyhetkellä kuin tulevaisuudessa. Taloudellisten vaikutusten arvioinnilla on pyrkimyksenä varmistua, että säädökset tukevat talouskasvua, työllisyyden kehitystä, yritysten toimintaa ja kilpailukykyä sekä kansalaisten hyvinvointia. (Oikeusministeriö 2007.) Opinnäytetyön aiheeseen liittyvät keskeisesti taloudelliset yritysvaikutukset, taloudelliset vaikutukset valtion talouteen ja vaikutukset viranomaisten toimintaan.

Taloudellisia yritysvaikutuksia arvioitaessa tulee ottaa huomioon kaikki yrityksen toimintaan vaikuttavat asiat. Tulee ottaa huomioon, onko vaikutuksia yrityksen kustannuksiin ja tuottoihin, onko vaikutusta yritysten väliseen kilpailuun ja markkinoiden toimivuuteen, onko vaikutusta erityisesti pieniin ja keskisuuriin yrityksiin, uuden yritystoiminnan aloittamiseen tai yritysten kasvumahdollisuuksiin ja onko vaikutuksia yritysten investointeihin tai tutkimus- ja kehittämistoimintaan ja innovaatioihin tai onko vaikutusta yritysten kansainväliseen kilpailukykyyn. Kun tehdään vaikutusarviointia, tulee ottaa huomioon vaikutusten kohteen nykytila. Vasta tämän jälkeen voidaan arvioida valmisteltavan säädöksen vaikutuksia. (Oikeusministeriö 2007).

Yrityksiä koskevat taloudelliset vaikutukset voivat koskea tiettyjä yrityksiä tai yritysryhmiä. Nämä tulee hahmottaa selkeästi, sillä kun tiedetään, millaisille yrityksille vaikutukset kohdistuvat, voidaan tehdä tarkempaa vaikutusarviointia. Taloudellisten vaikutusten alla olevien yritysten tunteminen lisää myös tietoa, kuinka merkittävä vaikutus on. Jos taloudellisten vaikutusten alla olevien yritysten joukko on suuri ja ulottuu koko yrityskenttään, valtaosaan yrityksistä tai muutoin huomattavaan yritysjoukkoon, on kyseessä merkittävä vaikutus yritystoiminnan kannalta. Silloin tarvitaan tarkkaa yritysvaikutusarviointia. (Oikeusministeriö 2007.)

Lainsäädännön taloudelliset vaikutukset voivat yltää julkiseen talouteen, joka voi tarkoittaa joko valtionhallintoa, kunnallishallintoa, muuta julkishallintoa tai erillisiä sosiaaliturvarahastoja. Valtionhallintoa koskevat vaikutukset tulee arvioida ja myöskin eritellä, miten säädöstä koskevat rahoitukset ovat järjestetty ja tehdä päätökset sen mukaan, etteivät ne ole ristiriidassa valtion talousarvion tai muiden julkisten ja sitovien säännösten tai määräysten kanssa. Jos jonkin muun ministeriön kuin valtiovarainministeriön valmistelemalla esityksellä on huomattavat vaikutukset valtion- tai kansantalouteen, tulee valtioneuvoston ohjesäännön 31 §:n mukaan hankkia lausunto valtiovarainministeriöltä. Tämä tulee tehdä silloinkin, kun asian katsotaan tarpeelliseksi käydä raha-asiainvaliokunnassa arvioitavana. Säädösehdotuksen merkittävyyttä ja raha-asiainvaliokunnan käsiteltäväksi päättymistä arvioidaan valtioneuvostosta annettujen euromääräisten rajojen avulla. (Oikeusministeriö 2007.)

Taloudellisten vaikutukset voivat ylettyä julkistalouden rahoituksen kestävyYTEEN ja rahoitusjärjestelmän toimimiseen. Vaikutuksista tulee arvioida, koskettavatko ne esimerkiksi julkisen talouden tuloja ja menoja. Arvioinnissa tulee huomioida ne muutokset, jotka voivat vaikuttaa palveluiden ja sosiaaliturvan saatavuuteen. Pidemmällä aikavälillä vaikutukset voivat koskettaa kotitalouksia ja yrityksiä ja heidän käyttäytymiseensä palveluiden kysynnässä. Vaikutuksia tuleekin arvioida pidemmällä aikavälillä, sillä taloudellinen toimintaympäristö muuttuu jatkuvasti esimerkiksi talouskasvun nopeuden vaihdellessa. (Oikeusministeriö 2007.)

Taloudellisen arvioinnin ollessa kyseessä, tehdään arviointi mahdollisuuksien mukaan euromääräisenä. Näistä ovat esimerkkinä verotukseen liittyvät säädökset. Jos ei ole mahdollista, tehdään arviointi todennäköisen arvion mukaan, eli arvioidaan laadullisesti vaikutusten muodostumista, niihin vaikuttavia tekijöitä, vaikutusketjuja sekä vaikutusten suuntaa ja suuruusluokkaa. Erilaiset välilliset vaikutukset voivat olla hankalia arvioida etukäteen. Esimerkiksi veromuutosten jälkeisen käytöksen ennakointi on hankalaa, kun sillä on joko veropohjaa vähentävä tai kasvattava vaikutus. (Oikeusministeriö 2007.)

Kun arvioidaan laadullisesti säädöksen vaikutusta, täytyy tehdä riittävää tilastollista kartoitusta ja kerätä tietopohjaa niistä. Jos ei ole käytössä tilastoja, perustetaan tietopohja erillisiin kyselyihin ja asiantuntija-arvioihin. Taloudellisten vaikutusten arvioinnin tiedonlähteinä voidaan käyttää esimerkiksi Tilastokeskuksen yritysrekisteriä, verohallinnon tilastoja, kauppa- ja teollisuusministeriön, sisäasiainministeriön ja työministeriön ylläpitämää Toimiala Onlinea sekä elinkeinonelämän järjestöjä ja yrityksiä. Kilpailuviranomaisten tietoa hyödynnetään, jos kyseessä on yrityksiin kohdistuvia yritysten väliseen kilpailuun ja markkinoiden toimimiseen liittyviä vaikutuksia. (Oikeusministeriö 2007.)

Taloudellisten vaikutusten lisäksi, voivat vaikutukset ulottua viranomaisten toimintaan. Ne voivat ylettyä viranomaisten keskinäisiin suhteisiin, viranomaisten tehtäviin ja menettelytapoihin, henkilöstöön ja organisaatioon tai hallinnollisiin menettelyihin ja kustannuksiin. Kun vaikutukset ulottuvat esimerkiksi valtionhallintoon, tulee vaikutuksia arvioida viranomaisten toiminnan näkökulmasta. Jos vaikutukset ulottuvat viranomaisten keskinäisiin suhteisiin, arvioidaan, vaikuttaako säädös esimerkiksi valtion ja kunnan väliseen tehtävänjakoon. Vaikutuksista tehtäviin ja menettelytapoihin on arvioitava, muuttaako säädös esimerkiksi työmääriä ja resursseja sekä kuinka paljon tarvitaan henkilöstön uudelleen koulutusta. Vaikutuksia voidaan arvioida esimerkiksi henkilötyövuosina. (Oikeusministeriö 2007.)

Viranomaisiin ulottuvat vaikutukset voivat koskettaa myös muutoksia viranomais-
ten määrissä. Jos määrä vähenee, on selitettävä, mihin vapautuva henkilöstö tul-
laan käyttämään. Henkilöstön määrän lisääntyessä on arvioitava tulevat mahdol-
liset lisäkustannukset. Lisäksi viranomaisia koskevat hallinnolliset tehtävät ja kus-
tannukset, jotka johtuvat erilaisista lainsäädännön tiedonanto-, selvitys- ja rapor-
tointivelvollisuuksista, on arvioitava, jotta mahdolliset hallinnolliset rasitteet tiede-
tään ja niihin osataan varautua. (Oikeusministeriö 2007.)

Hyvän tuloksen saadakseen, täytyy vaikutusten arviointia tehdä lainvalmistelu-
prosessin alusta lähtien. Säädösvalmistelun alkuvaiheessa tehdään arviointia ny-
kytilasta ja päätetään mikä on säädösvalmistelun tavoitteena. Arvioidaan eri to-
teuttamisvaihtoehtoja ja arvioidaan, onko tarvetta uudelle lainsäädännölle vai
tehdäänkö muita yhtä tehokkaita tai tehokkaampia toimenpiteitä. Alkuvaiheessa
tehdään tunnistusta eri säädöshankkeiden ja ratkaisuvaihtoehtojen eroista. (Oi-
keusministeriö 2007.)

Aloitusvaiheen jälkeen edetään säädösvalmistelun perusvalmisteluun ja lausun-
tovaiheeseen sekä jatkovalmisteluun. Arvioinnissa käytetään tiedon lähteinä eri-
laisia tilastoja, tutkimuksia, selvityksiä ja seurantatietoja ja tehdään lausuntopyyn-
töjä ja kuulemisia toisille ministeriöille, viranomaisille, asiantuntijoille ja sidosryh-
mille, jotka antavat lausunnoissaan tietoa jota käytetään vaikutusten arvioinnissa.
Kun erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia kartoitetaan, antavat ne
mahdollisuuden eri kohderyhmien, sidosryhmien ja muiden tahojen osallistua
lainsäädännön valmisteluun. Eri ratkaisuvaihtoehtojen vaikutusarviointi ja tulok-
set ovat näin avoimesti kaikkien saatavilla ja se lisää valmistelun ja päätöksen-
teon avoimuutta ja luottamusta. Kohderyhmät saavat myös tietää etukäteen tule-
vista mahdollisista muutoksista ja vaikutuksista, mikä edesauttaa muutosten voi-
maantuloa. Kun päätöksentekoa edeltää kohderyhmien ja muiden tahojen osal-
listuminen valmisteluun, se saa aikaan hyvin perusteltuja vaihtoehtoja, ja päätök-
senteon vaiheessa valmisteluun osallistuneet tahot tietävät, miksi lopputulokseen
on päädytty. Arviointia tehdessä voidaan käyttää apuna aiempia vastaavanlai-
sissa hankkeissa toteutettuja tutkimuksia ja myöskin muiden maiden vastaavan-
laisia vaikutusarviointeja. (Oikeusministeriö 2007.)

Asiantuntijoiden ja sidosryhmien lausunnot ja kuulemiset ovat mukana vaikutusten arvioinnissa koko prosessin ajan ja lausuntokierroksia voi olla useita. Arviointia voidaan näin tarkentaa ja saada selkeämpää käsitystä parhaimmasta ratkaisuvaihtoehdosta. Näin saadaan aikaan laadukasta lainsäädäntöä. Kaikki vaikutusarvioinnin tulokset kirjataan asiakirjoihin, kuten hallituksen esityksen luonnokseen. Niitä käytetään kuulemisissa, tiedottamisessa ja päätöksenteossa. (Oikeusministeriö 2007.)

Seuraavaksi asia etenee hallituksen esiteltäväksi eduskunnalle. Hallituksen esitykseen kirjataan hallituksen esityksen laatimisohjeen mukaisesti vaikutusarviointitutkimuksesta seuraavaa: ”mitkä ovat vaikutusarvioinnin keskeiset tulokset, miten arviointi on suoritettu, mitä tietolähteitä arvioinnissa on käytetty, miten asiantuntijoita tai sidosryhmiä on kuultu vaikutuksista sekä mihin oletuksiin arviointi perustuu” (Valtioneuvosto 2004). Ennen esityksen vientiä eduskunnalle esiteltäväksi tehdään viimeistelytyönä laintarkastus, jonka tekee valtioneuvoston ohjesäännön 30 §:n mukaan oikeusministeriö. Tarkastuksessa katsotaan, onko otettu asianmukaisesti huomioon voimassa oleva oikeus ja ehdotusten laatimista koskevat ohjeet koskien siis myös vaikutusarviointiohjeiden noudattamista. Päätöksentekovaiheessa vaikutusarvioinnista saatu tieto hyödynnetään ja sen avulla valtioneuvosto sekä eduskunta voivat tehdä päätöksensä. (Oikeusministeriö 2007.)

4.2 Vaikutusten arviointi maksuperusteisen arvonlisäveron lainvalmistelun prosessissa

Maksuperusteisen arvonlisäveron lainvalmisteluprosessin aikana on keskitytty arvioimaan säädöksen taloudellisia yritysvaikutuksia, vaikutuksia valtion talouteen sekä vaikutuksia viranomaisten toimintaan. Yritysvaikutuksista on huomioitu vaikutusten alla olevien yritysten määrä ja vaikutukset yritysten hallinnollisen taakkaan. Maksuperusteisen arvonlisäveron valtiontaloudelliset vaikutukset yltyvät valtion verotuloihin ja verohallinnon kustannuksiin. Lisäksi maksuperusteisen arvonlisäveron täytäntöönpano on katsottu vaikuttavan viranomaisten toimintaan ja heidän hallinnollisiin menettelyihin ja kustannuksiin. (Hallituksen esitys HE 139/2016.)

Vaikutuksia arvioitaessa on otettava huomioon nykytilanne. Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi arvonlisäverolain 137 ja 143 §:n muuttamisesta on arvonlisäverolain muutoksen nykytilaa arvioitaessa pohdittu niiden yritysten määrä, jotka ovat joutuneet pidentyneiden maksuaikojen vuoksi maksuvaikeuksiin. Myöskin on arvioitu, millaiset yritykset ovat eniten kärsineet niistä. Esityksessä on kerrottu maksuaikojen pidentymisestä ja sen vaikutuksista sekä maksuaikojen lyhentämisestä. Näistä on tarkemmin kerrottu luvussa 3.1. (Hallituksen esitys HE 139/2016.)

Maksuperusteisen arvonlisäveron lakivalmisteluprosessissa on otettu huomioon erilaisia toteuttamismalleja. Hallituksen esityksessä pohdittiin maksuperusteisuuden soveltamista liikevaihdoltaan 2 000 000 euroon yltäviin yrityksiin, mikä olisi Euroopan unionin arvonlisäverodirektiivin 167 a artiklan mukaan mahdollista. Tämän katsottiin kuitenkin aiheuttavan valtiolle merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. (Hallituksen esitys HE 139/2016.)

Hallituksen esityksessä yksi esitellyistä toteuttamismalleista on symmetrinen malli eli maksuperusteisuutta sovelletaan saman verovelvollisen myynteihin ja ostoihin. Tämä malli on nyt toteutettu malli arvonlisäveron maksuperusteisesta tilityksestä. Symmetristä mallia pohdittiin myöskin myyntiketjussa kahden verovelvollisen välisenä toteutuvana mallina. Siinä tapauksessa myyjä, joka on ensimmäinen verovelvollinen, suorittaa myynnistä veron vasta, kun on saanut maksun ostajalta eli jälkimmäiseltä verovelvolliselta, ja samaan aikaan ostaja saa vähentää vasta, kun on maksanut ostoksensa. Muita vaihtoehtoisia malleja on epäsymmetrinen malli eli maksuperusteisuuden soveltaminen pelkästään saman verovelvollisen myynteihin sekä maksuperusteen soveltaminen tilikauden aikana. Tilikauden päättymishetkenä tulisi maksuperusteiset arvonlisäverolaskelmat oikaista suoriteperusteiseksi. (Hallituksen esitys HE 139/2016.)

Arvonlisäveron maksuperusteisuuden taloudellisia yritysvaikutuksia arvioitaessa hallituksen esityksen mukaan 500 000 euron liikevaihdon alittavia arvonlisäveron maksuperusteisuuteen oikeutettuja yrityksiä on Suomessa reilu 510 000, joka on 90 prosenttia kaikista Suomen arvonlisäverovelvollisista yrityksistä. Taloudellis-

ten yritysvaikutusten voidaan katsoa olevan merkittävät, mutta vaikeaa on arvioida, kuinka moni siirtyisi maksuperusteisuuden piiriin. (Hallituksen esitys HE 139/2016.)

Yritykset, joita maksuperusteinen arvonlisävero voisi eniten kiinnostaa, ovat Suomen Yrittäjät ry:n arvion mukaan sellaiset yritykset, joiden myynnit ovat suurimalta osin yritysten välisiä myyntejä ja myynneistä suoritettava arvonlisäveron määrä on suurempi kuin ostoista vähennettävä. Tällaisia yrityksiä ovat Suomen Yrittäjät ry:n arvion mukaan kaivostoiminta ja louhinta, teollisuus, sähkö-, kaasuja lämpöhuolto, tukkukauppa, kuljetus ja varastointi, kiinteistöalan toiminta, informaatio ja viestintä, hallinto- ja tukipalvelutoiminta sekä muu palvelutoiminta. Kiinnostuneita yrityksiä on arviolta 190 000 kappaletta. Käteiskauppaa harjoittavien yritysten ei katsota olevan kiinnostuneita maksuperusteisuudesta, sillä he saavat lähtökohtaisesti heti maksun asiakkaaltaan ja näin ollen eivät hyödy maksuperusteisuuden tuomasta arvonlisäverotilityksen joustosta. (Hallituksen esitys HE 139/2016.)

Hallituksen esityksessä arvioidaan maksuperusteisen arvonlisäverotilitysmahdollisuudesta olevan koko yrityssektorille korkohyötyä 0,5–1 miljoonaa euroa vuodessa. Hallinnollisen taakan katsotaan olevan kertaluonteinen maksuperusteisuuteen siirryttäessä. Kulut tulevat henkilöstön koulutuksesta sekä tietojärjestelmän uudelleen sovittamisesta. (Hallituksen esitys HE 139/2016.)

Valtiontaloudellisesti arvioidaan lisäksi valtion menettävän verotuottoja ja korkoja, kun veron maksuperusteisuuteen siirrytään. Verotuotot vähenevät kertaluontoisesti, mutta korkotuotot jatkuvaluontoisesti, sillä maksuperusteinen tilitys tuo viiveen tilitysajankohdan muuttuessa maksuperusteisuuden mukaan. Arvioitu verotuotto- ja korkomenetykset ovat 0,5–1 miljoonaa euroa vuodessa. (Hallituksen esitys HE 139/2016.)

Esityksen arvioidaan vaikuttavan viranomaisten toimintaan. Arvioinnissa arvonlisäverolain muutos veron maksuperusteisesta tilitysmahdollisuudesta vaikuttaa valtion hallinnon kustannuksiin Verohallinnon osalta. Verohallinnolle tulisi ohjeistuksen laatimiseen, asiakasneuvontaan ja koulutukseen vaativia lisäkustannuksia. Kustannukset eivät kuitenkaan ole merkittäviä eikä vaadi lisärahoitustarvetta.

Tietojärjestelmät pysyisivät samana. Viranomaisten toimenpiteisiin tulee muutoksia, kun liikevaihtorajan 500 000 euron ylitysten seuraaminen vaatii ylimääräisiä valvontatoimenpiteitä. (Hallituksen esitys HE 139/2016.)

5 KYSELY LAPPILAISILLE PIENYRITYKSILLE

5.1 Kyselyn toteutus

Opinnäytetyön tutkimusaineistoa saatiin kvantitatiivisen kyselytutkimuksen avulla. Tietoa tarvittiin, jotta saataisiin selville, onko maksuperusteinen arvonlisäverotus helpottanut lappilaisten pienyritysten taloudellista toimintaa. Lisäksi kyselyllä selvitettiin, kuinka moni sekä millaiset yritykset ovat saaneet hyötyä maksuperusteisesta arvonlisäverotilityksestä. Kyselyn tulosten avulla arvioitiin maksuperusteisen arvonlisäveron vaikuttavuutta. Kysely on liitteenä opinnäytetyön lopussa.

Kyselytutkimus toteutettiin sähköisesti Webropol-kyselynä, jossa oli suljettuja eli strukturoituja kysymyksiä valmiine vastausvaihtoehtoineen. Strukturointi tarkoittaa asioiden vakioimista kysymyksiksi ja vaihtoehtoiksi, niin että kaikki kyselyyn vastaavat ymmärtävät kysymykset samalla tavoin ja kaikki vastaavat samalla tavalla. Kysymyksissä oleville valmiille vastausvaihtoehdoille eli muuttujille annetaan jokaiselle oma arvo, joko kirjaimena tai numerona. Tätä voidaan kutsua nimityksellä sisällön erittely. (Vilka 2014,15.) Näin tehden, tässäkin toteutetussa kyselyssä, saatiin vastaukset selkeinä ja niitä voitiin helposti tarkastella sekä tehdä arviointia maksuperusteisuuden vaikuttavuudesta. Yksi kysymys oli vapaa-muotoinen, johon sai kirjoittaa vaihtoehtoisen vastauksen kysymykseen.

Kyselymittarin rakentamisessa on tärkeää tunnistaa aihealue ja keskeiset käsitteet ja kohderyhmä, jota tutkimus koskee. Kysymysten täytyy olla aihealueeseen ja tutkittavaan asiaan liittyviä, niin että vastaus tutkimusongelmaan saadaan vastauksista suoraan. Kysymykset tulee asettaa juonelliseen järjestykseen, jotta kyselyyn vastaaja ymmärtää asiat kuten kyselijä. Kysymysten vastausten tulee olla toisensa poissulkevia. Kun vastaaja voi vastata vain yhteen kohtaan, se helpottaa myöskin analysointivaiheessa. (Vilka 2014, 70–71.)

Kyselylomakkeen tultua valmiiksi, se testataan, jotta saadaan selville, toimiiko se ja onhan vain olennaisimmat kysymykset lomakkeessa. Testaamisen avulla selvitetään myös mittarin vastausohjeiden selkeys ja toimivuus, kysymysten täsmällisyys, selkeys ja yksiselitteisyys, kysymysten kyky mitata juuri tarkoitettua asiaa sekä lomakkeen pituuden ja vastaamiseen käytetyn ajan kohtuullisuutta. (Vilka

2014, 78.) Tämän opinnäytetyön kysely testattiin lähettämällä se muutamalle opiskelijalle. Testauksessa ei löytynyt puutteita ja kysely voitiin julkaista.

Maksuperusteinen arvonlisäverotilitys on mahdollinen 500 000 euron liikevaihtoon yltävillä yrityksillä. Nämä olivatkin kyselyn kohderyhmänä, ja tarkoituksena oli selvittää näiden yritysten tietoisuus asiasta ja käyttöönotto sekä käyttöönoton vaikutukset. Tämä kohderyhmä oli Lapin Yrittäjät ry:n jäsenrekisterin kautta saavutettavissa, sillä heidän jäsenrekisterissään oli suurin osa näitä pienyrityksiä. Jäsenrekisteri oli perusjoukko. Kysely toteutettiin vuoden 2017 syys-lokakuun aikana verkkokyselynä Lapin Yrittäjät ry:n internetsivuilla sekä sähköpostikyselynä. Se lähetettiin linkkinä niin, että yritykset pysyivät tunnistamattomina ja vastaukset saatiin nimettöminä. Kyselylinkki lähetettiin toimeksiantajan Lapin Yrittäjät ry:n toimesta kaikille heidän jäsenrekisterissään oleville yrityksille, joita on noin 2900. Tätä voidaan kutsua kokonaisotannaksi.

Ensimmäisellä kerralla kyselylinkki lähetettiin Lapin Yrittäjät ry:n uutiskirjeen mukana ja se tuotti vastauksia vain 14 kappaletta. Tämän johdosta ajattelimme toimeksiantajan kanssa lähettää linkin suoraan kaikille yrittäjille henkilökohtaisesti. Tämä tuottikin heti vastauksia enemmän, 87 kappaletta. Sitten lähetettiin vielä yhden kerran uutiskirjeen mukana, joka tuotti muutaman vastauksen lisää. Kysely lähetettiin 14.9.-9.10. 2017 välisenä aikana yhteensä kolme kertaa. Kaikista parhaiten vastauksia tuotti henkilökohtainen kyselylinkki sähköpostiin lähetettynä. Odotuksena oli suurempi vastausmäärä, mutta vastauksia tuli lopulta 103. Näistä täydellisiä vastauksia oli 99. Vastauksista otettiin huomioon 100 vastausta, sillä kolme vastausta oli täysin vajaita. Yksi vastaus oli yhden kysymyksen kohdalta jäänyt vajaaksi, mutta otin sen kuitenkin mukaan tulosten tarkasteluun, kun totesin sen vajavuuden olevan tulosten kannalta merkityksetön. Tieto maksuperusteisesta arvonlisäverosta saavutti kuitenkin varmasti mahdollisimman monen, vaikka vastauksia ei saatukaan paljon.

Opinnäytetyön kyselyn luotettavuutta voidaan mitata reliabiliteetilla ja validiteetilla. Reliabelius tarkoittaa valitun tutkimusmenetelmän luotettavuutta. Onko tutkimus toistettavissa samoilla kysymyksillä ja saako tutkimuksella samat vastaukset uudestaan, kuin jo saadut vastaukset ovat. Validius tarkoittaa, onko onnistuttu

saamaan vastaukset annettuihin tutkimuskysymyksiin ja onko kysymykset rakennettu niin, että niillä saadaan vastaus tutkimusongelmaan. (Vilkkä 2014, 149–150.)

Opinnäytetyön kyselyn luotettavuuteen vaikuttaa se, että kyselystä saatava empiirinen aineisto on kerätty laajalta joukolta ihmisiä, jotka ovat tietyn perusjoukon sisällä. Tämä perusjoukko on Lapin Yrittäjät ry:n jäsenrekisteri. Vaikka vastausprosentti on 0,04, voidaan tutkimuksen ajatella olevan luotettava, sillä kohde-ryhmä on suunnattu oikein. Kyselystä onnistuttiin tekemään sellainen, että vastaukset tutkimuskysymyksiin saatiin helposti. Vastaukset järjesteltiin johdonmukaisesti ja toisensa poissulkeviksi sekä vain tutkimuskysymyksiin vastaukset antaviksi kysymyksiksi. Kysymykset olivat näin ollen valideja.

5.2 Kyselyn rakenne

Kysely sisälsi 18 kysymystä. Ensimmäiset 6 keräsivät demografisia tietoja eli yritysten taustatietoja. Demografisten kysymysten jälkeen tuli kysymyksiä, joiden tehtävänä oli selvittää maksuperusteiseen arvonlisäverotukseen liittyviä tietoja. Nämä näkyivät vastaajille sen mukaan, miten he vastasivat. Jos vastasi, ettei ole ollut tietoinen maksuperusteisesta arvonlisäverosta, sai näkyville heti viimeisen kysymyksen. Jos taas vastasi olleensa tietoinen, sai vastattavaksi, onko ottanut käyttöönsä maksuperusteisen arvonlisäverotilityksen. Jos tähän kysymykseen vastasi, ettei ollut ottanut käyttöön, sai perustella, miksi ei ollut ottanut ja jos vastasi kyllä, sai vastattavaksi kysymykset maksuperusteisen arvonlisäverotuksen vaikutuksista. Kaikki päätyivät kuitenkin viimeiseen kysymykseen lisäohjeistuksen tarpeesta.

Kyselyssä tapahtui yksi virhe, jonka johdosta yritysten henkilöstömäärää ei voinut ottaa mukaan analyysiin. Kun kyselyn valmisteluvaiheessa tein edellä mainittuja kyselyn kulkuun vaikuttavia valintoja, epähuomiossa henkilöstömäärä-kysymys meni pois käytöstä, kun kyselyn vastaaja loppuvaiheessa kyselyä valitsi jonkin vastausvaihtoehdon. Mielestäni tämä virhe ei kuitenkaan ole merkittävä, sillä myöskin liikevaihdon määrällä voidaan analysoida yritysten kokoa.

Kyselyllä selvitettiin, kuinka moni oli ottanut käyttöön arvonlisäveron maksuperusteisen tilitysvaihtoehdon ja kuinka moni yleensä tiesi uudesta lakimuutoksesta. Lisäksi kysyttiin maksuperusteisen arvonlisäverotuksen käyttöönoton vaikutuksista yritysten maksuvalmiuden parantumiseen, myynnin kasvuun ja hallinnollisten kulujen kasvuun. Maksuvalmiuden parantumista haluttiin tiedustella, sillä lakimuutoksen yhtenä syynä oli saada yritysten maksuvaikeuksia vähemmälle. Myynnin kasvua tiedusteltiin, jotta saataisiin tietää maksuperusteisen arvonlisäverotilityksen vaikutuksia myyntiin, eli pystyvätkö yritykset myymään enemmän, kun tietävät, ettei tarvitse maksaa arvonlisäveroja heti, vaikka eivät ole saaneet maksua asiakkaalta. Nämä kysymykset antoivat vastauksen tutkimuskysymyksiin, kuinka moni sekä millaiset yritykset ovat saaneet hyötyä maksuperusteisesta arvonlisäverotilityksestä sekä onko maksuperusteista arvonlisäverotilitysmahdollisuutta otettu käyttöön ja tarvitsevatko yritykset lisäohjeistusta.

6 MAKSUPERUSTEISEN ARVONLISÄVERON VAIKUTUKSET LAPPILAISTEN PIENYRITYSTEN TALOUTEEN

6.1 Vastaajien taustatiedot

Kyselyyn vastasi 100 yritystä Lapin eri seutukunnista ja toimialoista. Taulukossa 1 kuvataan kaikkien vastaajayritysten demografisia tietoja. Kyselyyn vastanneista yrityksistä suurin osa oli kaupan toimialalta, josta oli 20 prosenttia vastanneista. Toimialalta muu oli 17% ja liike-elämän palveluista 16% vastanneista. Liikevaihtoluokka 50 000–249 999 oli suurin edustettu ryhmä 42 prosentilla. Liikevaihtoluokat 0–9 999 ja yli 500 000 eivät luonnollisesti olleet kiinnostuneet vastaamaan kyselyyn, sillä luokkaan 0–9 999 kuuluvat eivät ole arvonlisäverovelvollisia ja yli 500 000 liikevaihtoon yltävät eivät ole oikeutettuja arvonlisäverojen maksuperusteiseen tilitykseen.

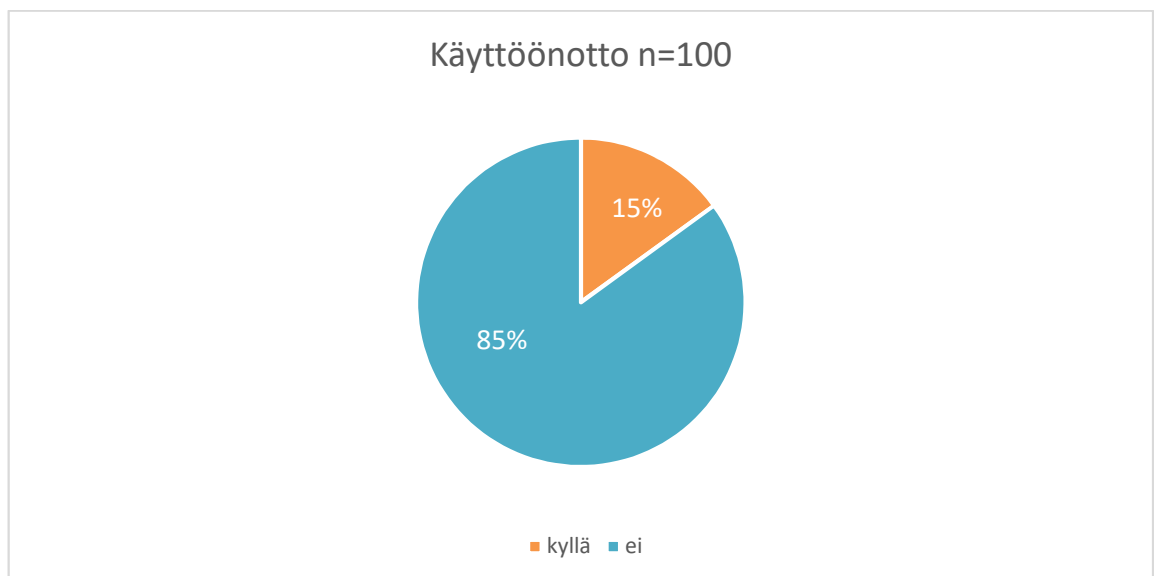
Taulukko 1. Vastaajien taustatiedot (n=100)

		kaikki vastaajat	
		n=	%
vastaajia yhteensä		100	100
Toimiala	teollisuus	8	8
	rakentaminen	11	11
	kauppa	20	20
	majoitus- ja ravitsemisala	12	12
	ohjelmapalvelut	4	4
	liike-elämän palvelut	16	16
	liikenne	12	12
	muu	17	17
Toimialue	Kemi-Tornio	27	27
	Tornionlaakso	9	9
	Tunturi-Lappi	10	10
	Pohjois-Lappi	14	14
	Itä-Lappi	15	15
	Rovaniemen alue	25	25
Liikevaihto	0-9 999	5	5
	10 000-49 999	17	17
	50 000-249 999	42	42
	250 000-499 999	18	18
	yli 500 000	18	18
Asiakasprofiili	yritysassiakkaita yli 50%	50	50
	kuluttaja-assiakkaita yli 50%	40	40
	molempia yhtä paljon	10	10
Myyntitapa	laskulla myyntiä yli 50%	71	71
	käteismyyntiä yli 50%	26	26
	molempia yhtä paljon	3	3

Asiakasprofiilia tarkasteltaessa vastaajien asiakkaat koostuivat pääosin yritysasiakkaista. Puolet vastanneista sanoi asiakkaiden olevan yli 50 prosenttisesti yritysasiakkaita, kuluttaja-asiakkaita yli 50% oli 40 prosentilla vastanneista ja molempia asiakkaita oli yhtä paljon 10 prosentilla vastanneista. Taulukko 1 osoittaa, että laskulla myynti oli myyntitapana suurimmalla osalla eli 71 prosentilla vastaajista. Vastanneista 26 prosentilla oli käteismyyntiä yli 50% myynneistä ja 3 prosentilla oli kummankinlaisia myyntejä yhtä paljon. (Taulukko 1.)

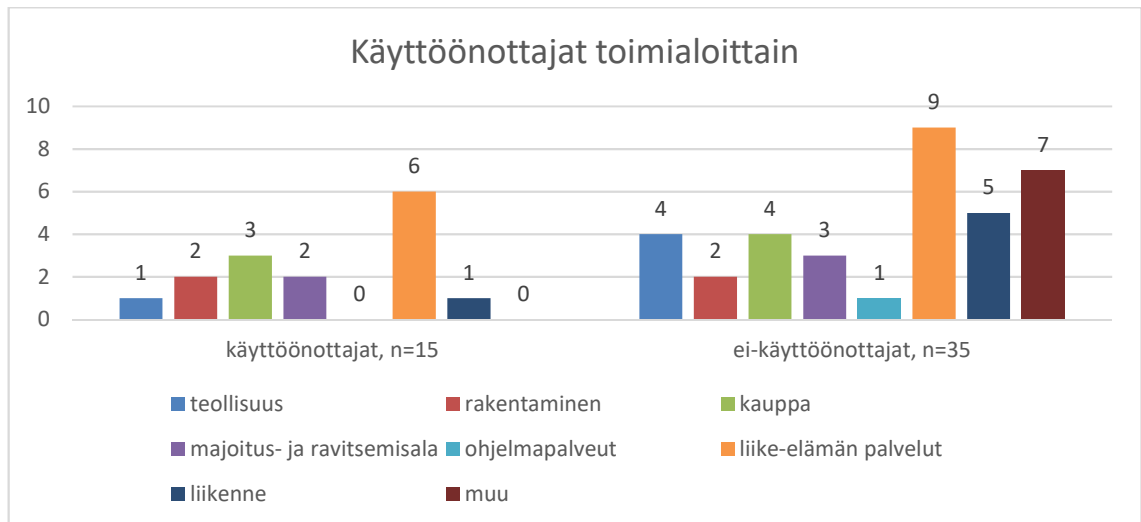
6.2 Maksuperusteisen arvonlisäveron käyttöönotto

Kuviossa 1 kuvataan, kuinka moni vastaajista on ottanut käyttöönsä arvonlisäveron maksuperusteisen tilitysvaihtoehdon ja kuvioissa 2–6 on kuvattu, millaiset yritykset ovat tämän kyselyn mukaan ottaneet käyttöönsä maksuperusteisen arvonlisäverotilityksen sekä niitä, jotka eivät ole ottaneet käyttöön, vaikka ovat tienneet maksuperusteisesta arvonlisäverotuksesta. Kuvioihin 2–6 on kuvattu yritykset kappalemäärittäin. Näin voidaan helpommin nähdä eroja yhden ryhmän sisällä sekä eri ryhmien välillä. Ensimmäisestä kuviosta huomataan, että kaikista vastaajista 15% eli 15 yritystä sadasta on ottanut käyttöönsä uuden tilitysvaihtoehdon. (Kuvio 1.)

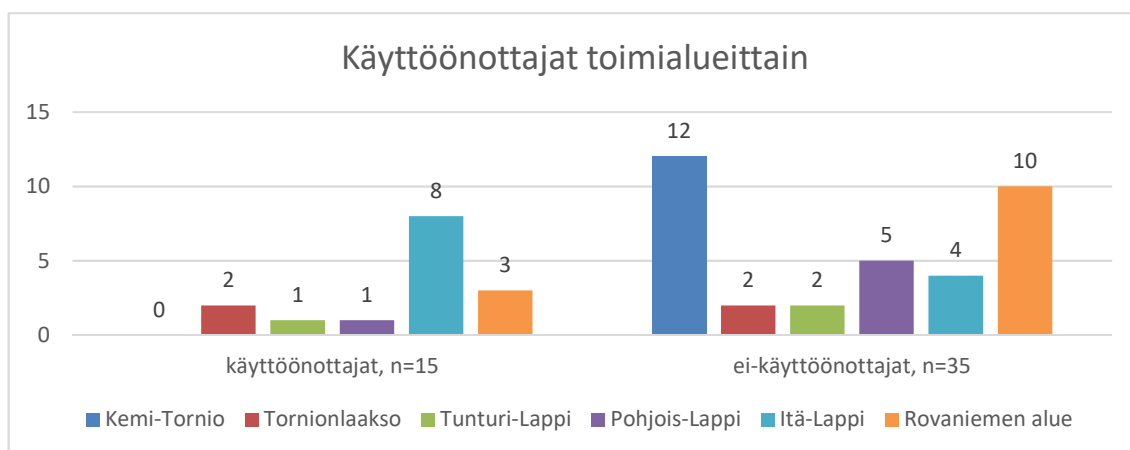
Kuvio 1. Maksuperusteisen arvonlisäverotilityksen käyttöönotto

Kuviossa 2. kerrotaan toimialakohtaisesti arvonlisäverojen maksuperusteisen tilitysvaihtoehdon käyttöönotaneet yritykset. Kuviosta nähdään, että suurin käyttöönottaja ryhmä suhteessa vastaajiin, oli rakentamisen ala, jonka vastaajista puolet olivat ottaneet käyttöön ja puolet eivät. Toiseksi suurimmat ryhmät olivat liike-elämän palveluita tuottavat yritykset, joista kuusi yritystä 15:stä olivat ottaneet maksuperusteisen tilityksen käyttöönsä sekä kaupan alan yritykset, joista kolme seitsemästä olivat ottaneet käyttöönsä maksuperusteisen tilityksen. Näissä kahdessa ryhmässä oli enemmän kuitenkin niitä, jotka eivät olleet ottaneet uutta tilitysvaihtoehtoa käyttöön, kuten myöskin lopuissa kuviosta näkyvissä toimialoissa. Toimialoilta ohjelmalvelut ja muu ei ollut yhtään käyttöönottajaa. (Kuvio 2.)

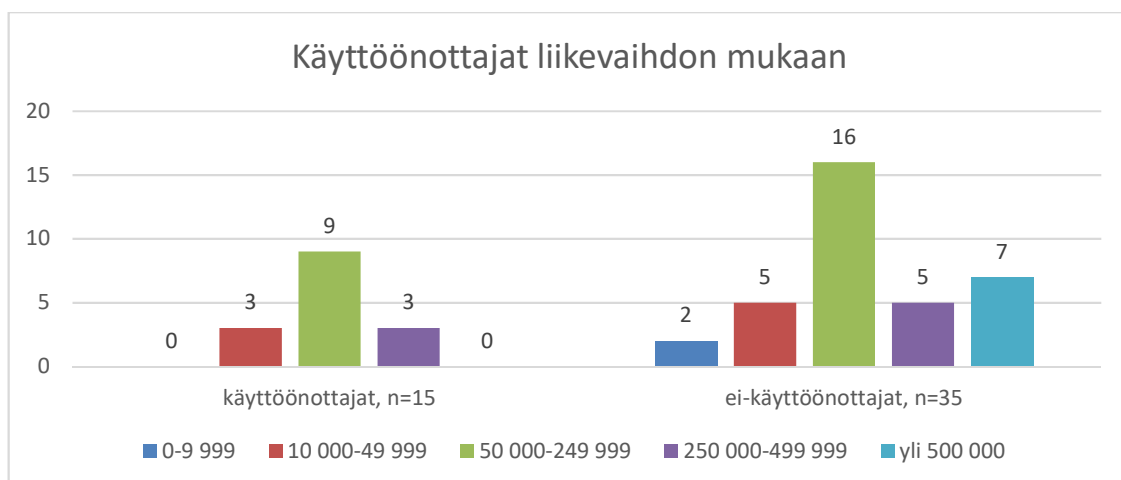
Kuvio 2. Arvonlisäveron maksuperusteisen tilitysvaihtoehdon käyttöönottajat toimialoittain

Kuvioon 3 on kuvattu käyttöönottajat alueittain. Ainoastaan yhdellä alueella on maksuperusteisen arvonlisäverotilityksen käyttöönottajia enemmän kuin niitä, jotka eivät ole ottaneet käyttöön. Tämä alue on Itä-Lappi. Siellä on kolme neljäsosaa vastanneesta yrityksestä ottanut käyttöönsä arvonlisäveron vaihtoehtoisen tilitysmuodon. Kemi-Tornion alueelta tietoisista ei ollut yhtään yritystä ottanut käyttöön maksuperusteista arvonlisäverotilitystä. (Kuvio 3.)

Kuvio 3. Arvonlisäveron maksuperusteisen tilitysvaihtoehdon käyttöönottajat toimialueittain

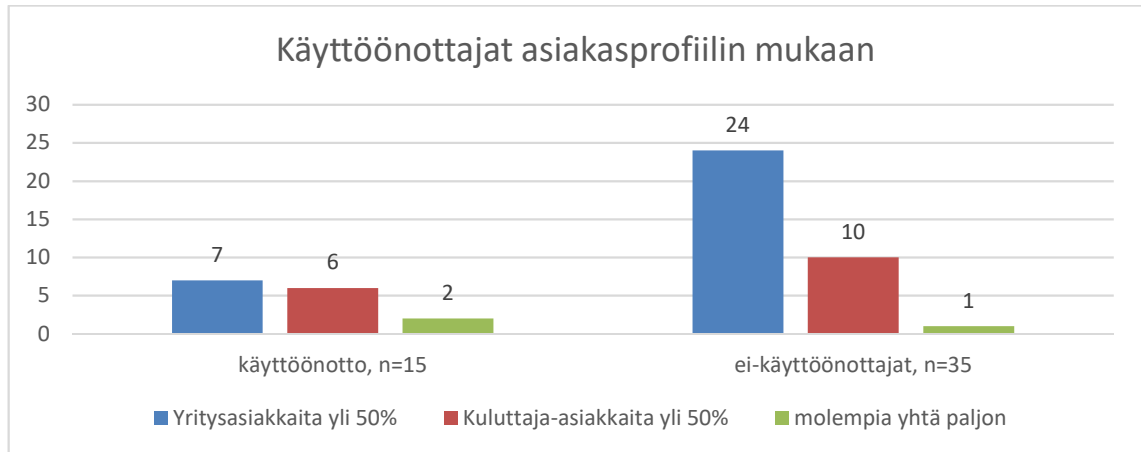
Kuviosta 4 huomataan, että kaikissa liikevaihtoluokissa käyttöönottajia on vähemmän kuin niitä, jotka eivät olleet ottaneet käyttöön. Liikevaihtoluokista 0–9 999 ja yli 500 000 käyttöönottajia ei ollut yhtään. Tämän selittää tietysti arvonlisäverovelvollisuuden liikevaihtoraja 10 000 ja maksuperusteisen arvonlisäverotilityksen käyttöön oikeuttava maksimi liikevaihtoraja 500 000. (Kuvio 4.)

Kuvio 4. Arvonlisäveron maksuperusteisen tilitysvaihtoehdon käyttöönottajat liikevaihtoittain

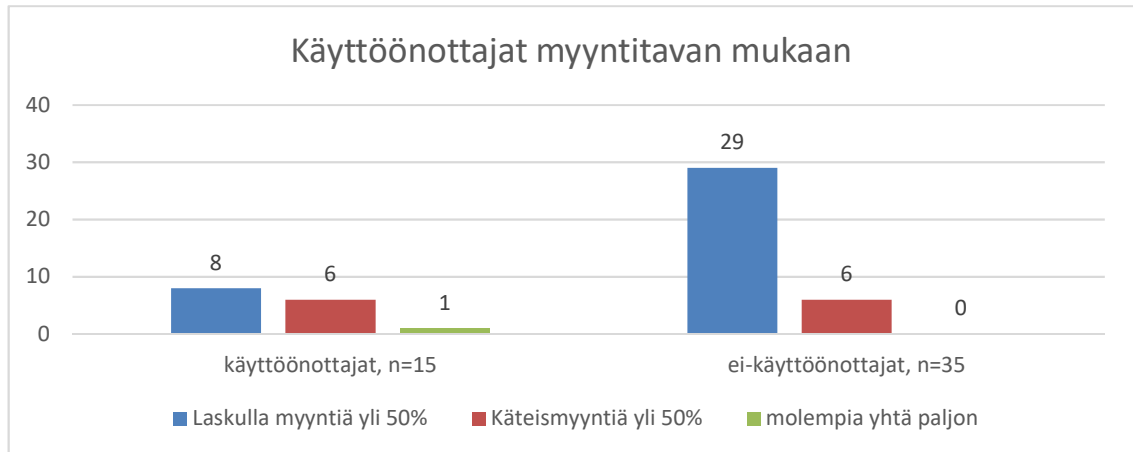
Seuraavaan kuvioon 5 on kuvattu, millaiset yritykset asiakasprofiililtaan ovat ottaneet käyttöönsä maksuperusteisen arvonlisäverotilityksen. Kyselyn vastaajista suurin osa oli yritysten välistä myyntiä harjoittavia yrityksiä. Kuviosta huomataan, että yrityksissä, joissa asiakkaina oli kuluttajia, oli suhteessa enemmän käyttöö-

ottajia kuin niissä yrityksissä, joissa oli asiakkaina toisia yrityksiä. Kuitenkin kummassakin ryhmässä käyttöönottajia oli vähemmän kuin niitä, jotka eivät olleet ottaneet käyttöön maksuperusteista arvonlisäverotilitystä. (Kuvio 5.)

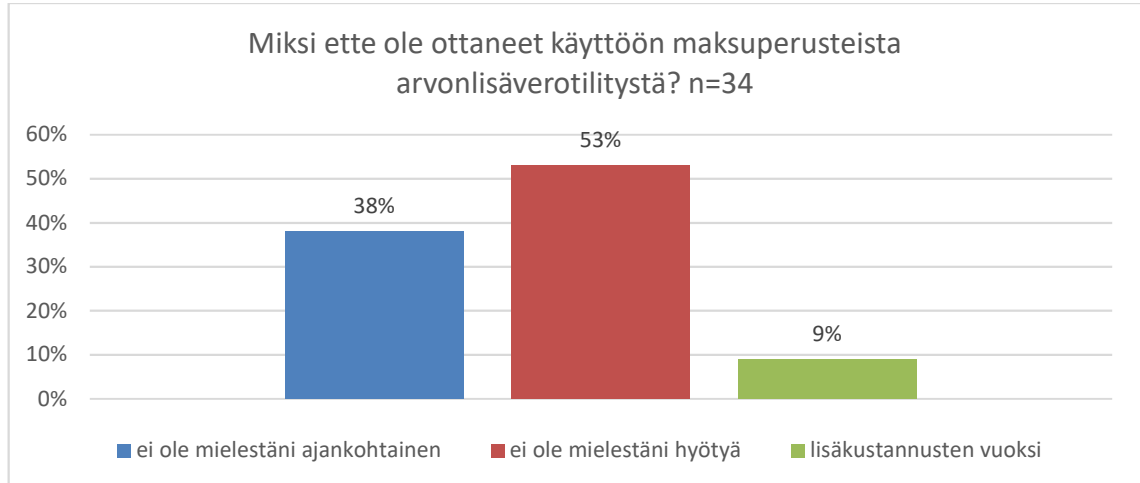
Kuvio 5. Arvonlisäveron maksuperusteisen tilitysvaihtoehdon käyttöönottajien asiakasprofiili

Kuviossa 6 kuvataan, miten myyntitapa näkyy käyttöönottajien valinnassa. Kuviossa tulee ilmi, että maksuperusteisen arvonlisäverotilityksen ovat ottaneet käyttöön sellaiset yritykset, joiden myyntitapana on käteisellä myynti. Tämä ryhmä on kyselytulosten mukaan suurempi käyttöönottajaryhmä verrattuna laskulla myyviin yrityksiin, sillä tästä ryhmästä vastanneista puolet olivat ottaneet käyttöön maksuperusteisen arvonlisäveron. Kuviossa näkee, että laskulla myyvistä vastaajayrityksistä suurin osa on jättänyt ottamatta käyttöön vaihtoehtoisen tilitysmuodon. Kaikista vastaajista suurin osa eli 50% (Taulukko 1) oli laskulla myyviä yrityksiä, joten tästä voidaan päätellä, että maksuperusteista arvonlisäverotilitystä ei ole otettu käyttöön, vaikka siitä olisi oletetusti ollut hyötyä juuri niille yrityksille, jotka harjoittavat laskulla myyntiä. (Kuvio 6.)

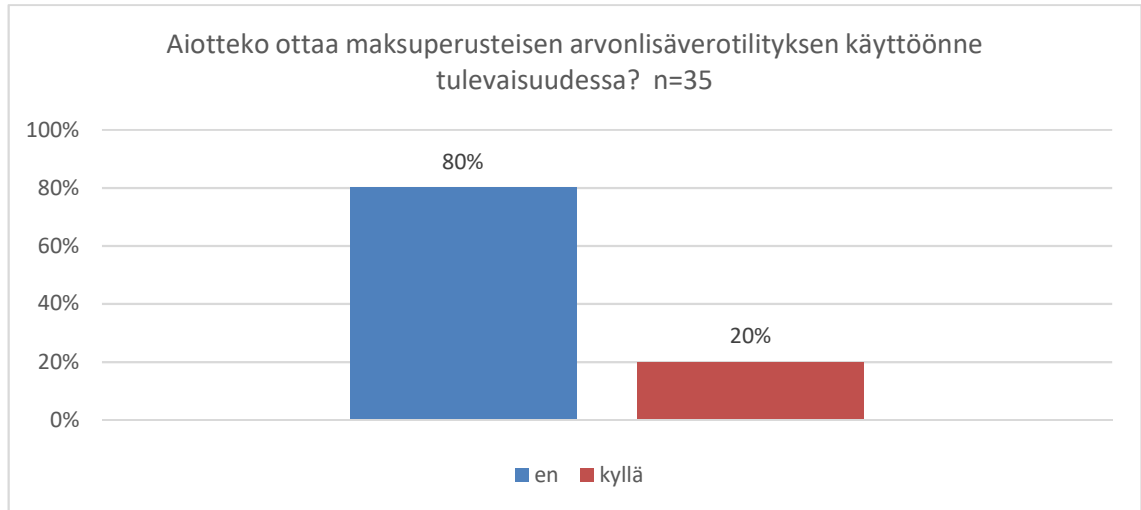
Kuvio 6. Arvonlisäveron maksuperusteisen tilitysvaihtoehdon käyttöönottajien myyntitapa

Seuraavassa kuviossa 7 kuvataan syitä, miksi yritykset eivät ole ottaneet käyttöön vaihtoehtoista tilitystä. Vastaajista 53% oli sitä mieltä, ettei siitä ole hyötyä. 38% vastasi, ettei tilitysvaihtoehto ollut ajankohtainen tällä hetkellä. Lisäkustannukset olivat syynä 9% mielestä. Tähän kysymykseen oli jättänyt yksi vastaaja vastaamatta, joten vastaajia oli 34 kappaletta. (Kuvio 7.)

Kuvio 7. Miksi maksuperusteista arvonlisäverotilitystä ei ole otettu käyttöön

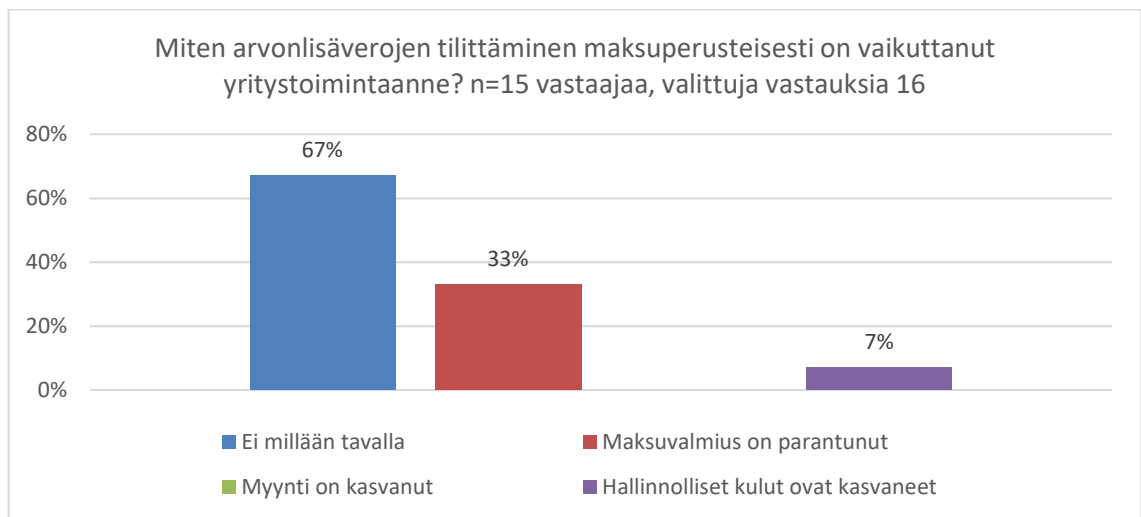
Kuvio 8 kertoo, että tulevaisuudessakaan käyttöönottajia ei ole odotettavissa suuria määriä. Kyselyyn vastanneista tietoisista yrityksistä vain 20 prosentilla oli aikomus ottaa käyttöön vaihtoehtoisen arvonlisäveron tilitysmuodon tulevaisuudessa. (Kuvio 8.)

Kuvio 8. Aikovatko yritykset ottaa tulevaisuudessa käyttöön arvonlisäveron maksuperusteisen tilityksen

6.3 Maksuperusteisen arvonlisäveron vaikutukset

Kysyttäessä arvonlisäverojen maksuperusteisen tilittämisen vaikutuksista, oli vaihtoehtoina; ei millään tavalla, maksuvalmius on parantunut, myynti on kasvanut ja hallinnolliset kulut on kasvaneet. Näistä sai valita useamman vaihtoehdon. Vastaajista yksi valitsi kaksi vaihtoehtoa, joten vastauksia tuli 16. (Kuvio 9.) Vaihtoehto ei mitään vaikutusta sai 67% vastauksista. Maksuvalmius parani 33 prosentin mielestä vastanneista ja 7 prosentin mielestä maksuperusteisella arvonlisäverotilityksen käyttöönotolla oli vaikutusta hallinnollisiin kuluihin niitä kasvattavasti. Myynti on kasvanut-vastausvaihtoehtoa ei valinnut yksikään vastaaja. (Kuvio 9.)

Kuvio 9. Miten arvonlisäverojen tilittäminen maksuperusteisesti on vaikuttanut yritystoimintaan

Suurin osa käyttöönottajista oli sitä mieltä, että arvonlisäveron maksuperusteisella tilityksellä ei ollut mitään vaikutusta. Kuviosta 9 tuli kuitenkin ilmi, että 33% käyttöönottajista eli 5 yritystä oli sitä mieltä, että maksuvalmius parani. Taulukossa 2 kuvataan, millaisia nämä yritykset olivat. Kaksi yritystä oli rakentamisen alalta ja 3 liike-elämän palvelut alalta. Yritykset, jotka kokivat maksuvalmiuden parantuneen, olivat Itä-Lapin (3) ja Pohjois-Lapin (1) sekä Rovaniemen alueen (1) yrityksiä sekä kuuluivat liikevaihtoluokkiin 10 000–49 999 ja 50 000–249 999. Näillä yrityksillä suurin osa myynnistä oli yritysten välistä myyntiä, jotka hoidetaan

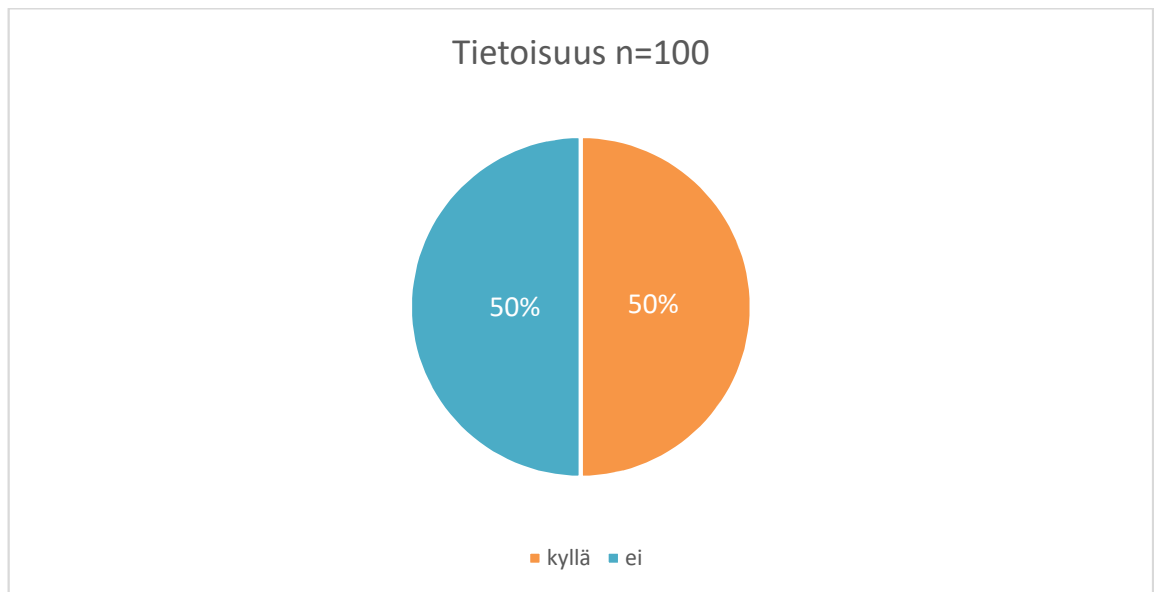
laskulla. Tästä huomataan, että maksuperusteista arvonlisäverotilityksestä on ollut hyötyä juuri niille, joiden vuoksi lakimuutos on tehty eli yritysten välistä myyntiä harjoittaville laskulla myyville yrityksille. (Taulukko 2.)

Taulukko 2. Millaisilla yrityksillä maksuvalmius on parantunut

		n=	%
vastauksia yhteensä		5	100
Toimiala	teollisuus	0	0
	rakentaminen	2	40
	kauppa	0	0
	majoitus- ja ravitsemisala	0	0
	ohjelmapalvelut	0	0
	liike-elämän palvelut	3	60
	liikenne	0	0
	muu	0	0
Toimialue	Kemi-Tornio	0	0
	Tornionlaakso	0	0
	Tunturi-Lappi	0	0
	Pohjois-Lappi	1	20
	Itä-Lappi	3	60
	Rovaniemen alue	1	20
Liikevaihto	0-9 999	0	0
	10 000-49 999	1	20
	50 000-249 999	4	80
	250 000-499 999	0	0
	yli 500 000	0	0
Asiakasprofiili	yritysasiakkaita yli 50%	4	0
	kuluttaja-asiakkaita yli 50%	0	80
	molempia yhtä paljon	1	20
Myyntitapa	laskulla myyntiä yli 50%	5	100
	käteismyyntiä yli 50%	0	0
	molempia yhtä paljon	0	0

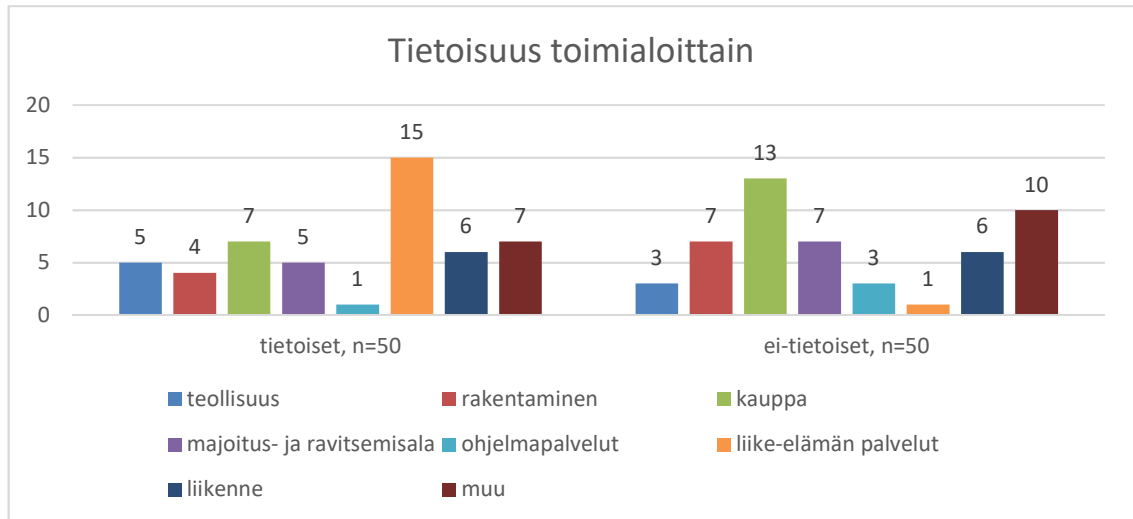
6.4 Maksuperusteisen arvonlisäveron tunnettuus

Ympyräkaaviossa 10 kuvataan maksuperusteisen arvonlisäverotuksen tunnettuutta kaikkien vastaajien kesken. Kaaviosta tulee ilmi, että vastaajista puolet olivat tietoisia uudesta tilitysvaihtoehdosta. Kuvioissa 11 ja 12 kuvataan tarkemmin, millaisia yrityksiä ovat kaikista vastaajista tietoiset ja millaisia ei-tietoiset yritykset toimialoittain. Kuvioihin on kuvattu yritykset kappalemäärittäin.

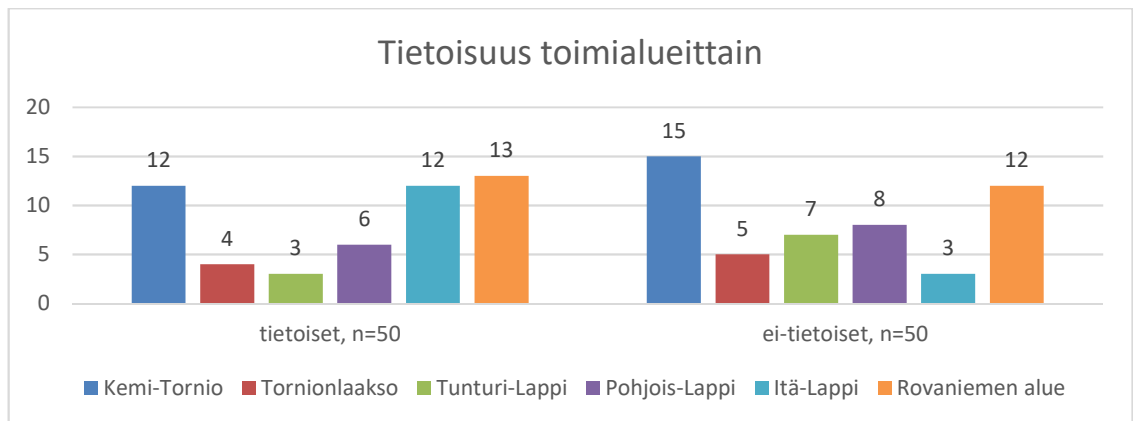
Kuvio 10. Tietoisuus maksuperusteisesta arvonlisäverosta

Vastaajista toimialalta liike-elämän palvelu-yritykset olivat eniten tietoisia maksuperusteisesta arvonlisäverotuksesta. Tältä toimialalta vastanneista melkein kaikki olivat tietoisia (15 yritystä 16:sta liike-elämän palvelualoihin kuuluvasta vastaajasta). Toiseksi eniten tietoisia olivat teollisuuden alan yritykset, jonka vastaajamäärästä yli puolet eli viisi yritystä kahdeksasta tiesi maksuperusteisesta arvonlisäverotuksesta. Toimialalta liikenne tietoisia oli vastaajista yhtä paljon kuin ei-tietoisia (kuusi yritystä 12:sta). Vähiten tietoisia olivat ohjelmapalveluja tuottavat yritykset, joista tietoisia oli yksi vastaaja kolmesta. (Kuvio 11.)

Kuvio 11. Tietoisuus maksuperusteisesta arvonlisäverosta toimialoittain

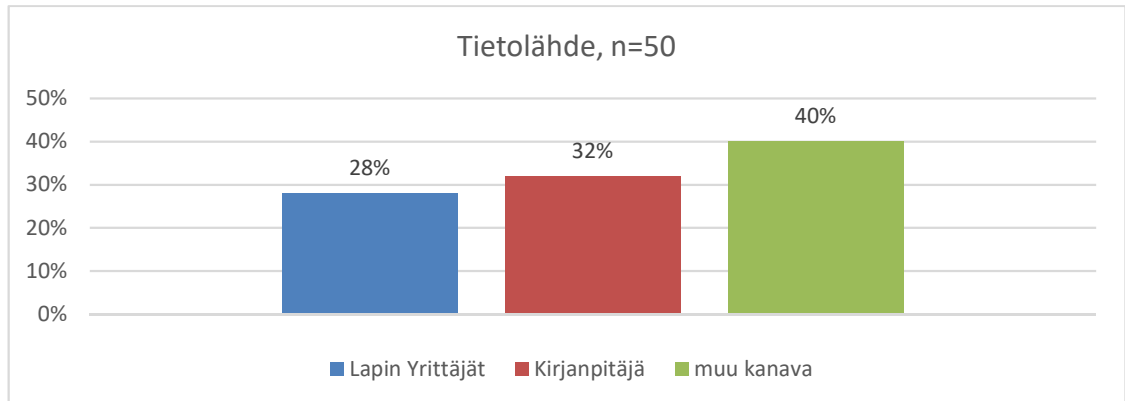
Toimialueittain luokiteltuna kuviosta 12 tulee ilmi, että kaikista vastaajista tietoisimmat yritykset löytyvät Itä-Lapin alueelta sekä Rovaniemen alueelta. Itä-Lapin 15:stä vastaajayrityksestä 12 oli tietoinen maksuperusteisesta arvonlisäverotilityksestä. Rovaniemen alueelta vähän yli puolet olivat tietoisia, 13 yritystä 25:stä Rovaniemen alueelle kuuluvasta vastaajasta. Muilla alueilla oli enemmän ei-tietoisia yrityksiä kuin tietoisia. Tunturi-Lapissa oli tietoisia vähiten, kolme tietoisia yhdeksästä vastaajasta. (Kuvio 12.)

Kuvio 12. Tietoisuus maksuperusteisesta arvonlisäverosta toimialueittain

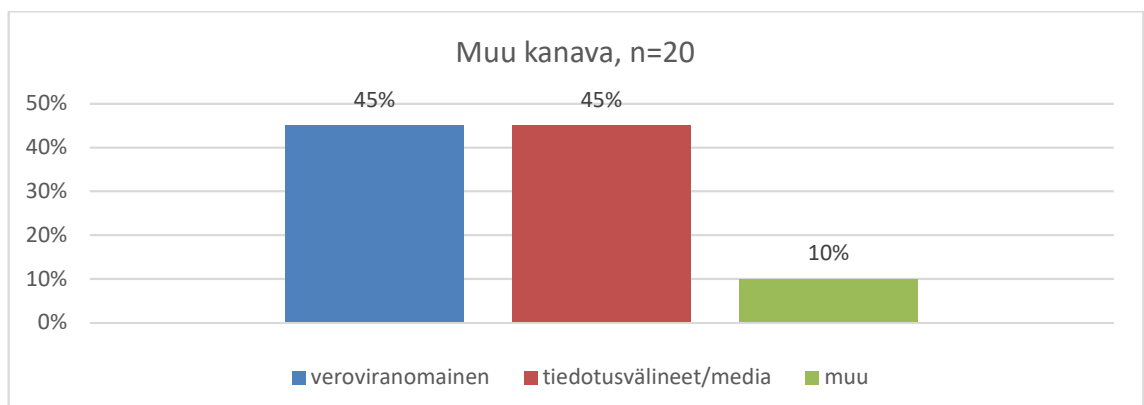
6.5 Tiedonsaantikanavat ja tarve lisäohjeistukselle

Kuvioissa 13 ja 14 kuvataan, mistä yrittäjät ovat saaneet tietoa arvonlisäverolakimuutoksesta. Tietoa maksuperusteisesta arvonlisäverotuksesta oli saatu eniten muista tietolähteistä kuin Lapin Yrittäjät ry:ltä tai kirjanpitäjältä (Kuvio 13).

Kuvio 13. Mistä yritykset ovat saaneet tietää uudesta arvonlisäveron tilitysmahdollisuudesta

Lapin Yrittäjät ry:ltä tietoa oli saanut 28% vastanneista, kirjanpitäjältä 32% vastanneista ja muista kanavasta 40% vastanneista. (Kuvio 13.) Muita tietolähteitä olivat veroviranomainen ja tiedotusvälineet. Myöskin omat koulutukset olivat yhtenä tiedonsaanti-kanavana. Muista kanavista veronviranomaisen ja tiedotusvälineiden välityksellä oli saatu eniten tietoa, molemmista 45% vastanneista (Kuvio 14).

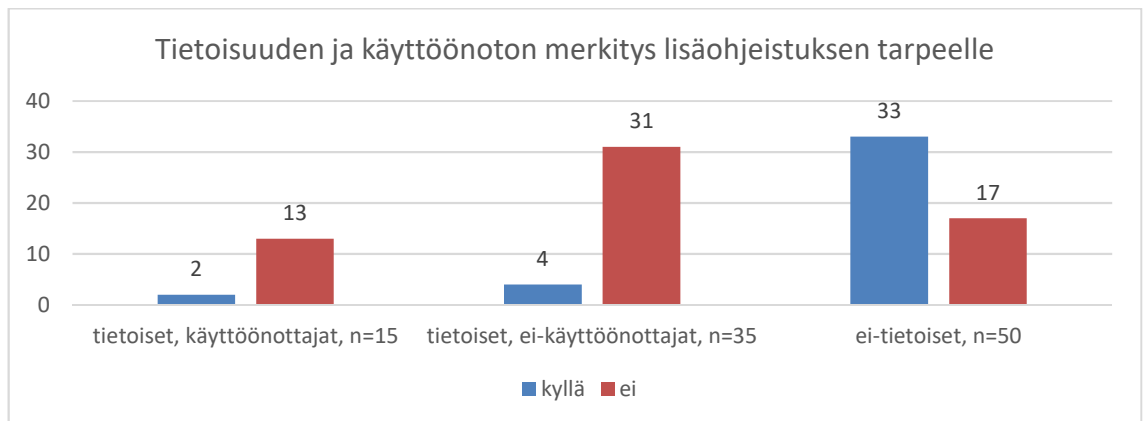
Kuvio 14. Muu kanava

Kun kysyttiin lisäohjeistuksen tarpeesta, yleisesti lisäohjeistusta kaipasi vain 39% kaikista vastanneista (Kuvio 15). Tulee kuitenkin huomioida, että prosenttiosuus on laskettu kaikista vastanneista, joihin kuuluivat myös ne, joilla on tietoa en-tuudestaan. Tämä havainto ei siis anna täysin todellista kuvaa tarvitsijoiden määrästä.

Kuvio 15. Tarvitsevatko yritykset lisäohjeistusta maksuperusteisesta arvonlisäverosta (n=100)

Tietoisia oli 50% vastaajista (Kuvio 11) ja näiden tarve lisäohjeistukselle, kuten kuviosta 16 huomataan, oli pieni. Kuviosta tulee kuitenkin ilmi, että ne jotka eivät tienneet maksuperusteisesta arvonlisäverotuksesta, haluavat lisäohjeistusta. Kaikista 50:stä ei-tietoisesta 33 vastaajaa halusi tietää enemmän. Tietoiset, olivatpa ne ottaneet käyttöön tai ei, eivät suurimmalta osin halunneet lisää ohjeistusta. (Kuvio 16.)

Kuvio 16. Tietoisuuden ja käyttöönoton merkitys lisäohjeistuksen tarpeelle

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA VAIKUTTAVUUDEN ARVIOINTI

Arvonlisäverolaki muuttui tammikuussa 2017 ja antoi mahdollisuuden arvonlisäverovelvollisten liikevaihdoltaan 500 000 yltävien yritysten tilittää arvonlisäverot maksuperusteisesti. Muutos oli tarkoitettu helpottamaan pienyrityksiä, jotka ovat kärsineet yritysten välisten myyntien pitkittyneiden maksuaikojen aiheuttamista maksuvaikeuksista. Opinnäytetyön tutkimusongelmana oli etsiä vastaus, onko interventio eli arvonlisäverolain muutos pystynyt vaikuttamaan pienyritysten taloudelliseen tilanteeseen helpottavasti. Tähän olen saanut vastauksia opinnäytetyön kyselyn avulla. Kyselyn kautta olen pyrkinyt tuomaan näyttöä siitä, onko lakimuutos ollut onnistunut. Vastauksia tuli kyselyyn vähän, joten niitä ei voida suoraan yleistää koskemaan koko perusjoukkoa. Kuitenkin suurien linjojen tarkastelussa voidaan nähdä selkeää viestiä mielipiteistä maksuperusteisen arvonlisäveron käyttöönotosta ja vaikutuksista. Olen tulosten vähyyden vuoksi tarkastellut kyselyn tuloksia yleisellä tasolla.

Kyselystä saatujen tulosten pohjalta voidaan päätellä, että arvonlisäveron maksuperusteinen tilitysmuoto on vielä tuntematon monille. Puolet vastaajista eivät tieneet arvonlisäverolakimuutoksesta ja arvonlisäverojen maksuperusteisesta tilitysvaihtoehdosta. Tämä vaikuttaa varmasti osaltaan käyttöönottajien määrään. Toisaalta niiden mielipide, jotka tunsivat tilitysvaihtoehdon eivätkä olleet ottaneet sitä käyttöön, oli lähes yksimielisesti se, ettei siitä ole hyötyä tai se ei ollut ajan-kohtainen. Tästä voidaan päätellä, että se voi olla myöskin osan mielipide sen jälkeen, kun saavat tietää lisää maksuperusteisesta arvonlisäverosta.

Arvonlisäverolain muutoksella pyrittiin vaikuttamaan pienyritysten maksuvalmiuden paranemiseen. Käyttöönottajista suurin osa oli sellaisia yrityksiä, joiden asiakkaat olivat kuluttaja-asiakkaita sekä myynnit käteismyyntejä. Tällaisten yritysten mielestä käyttöönotosta ei ollut mitään hyötyä, mikä ei olekaan yllättävää arvonlisäverotilityksen maksuperusteisuuden tarkoitukseen nähden. Vaikutuksia tarkastellessa tuli kuitenkin ilmi, että maksuperusteisen arvonlisäverotilityksen käyttöönottaneista yrityksistä seitsemän oli sellaisia, joiden asiakkaina oli yritys-

asiakkaita ja myynti oli pääosin laskulla myyntiä. Näistä viisi yritystä vastasi hyötyneen maksuperusteisesta tilittämisestä niin, että maksuvalmius parani. Tästä voidaan päätellä, että interventio on vaikuttanut.

Kyselyyn vastanneista yrityksistä 15% oli ottanut käyttöönsä maksuperusteisen arvonlisäverotilityksen. Niitä, jotka tiesivät uudesta tilitysmahdollisuudesta, mutta eivät olleet ottaneet sitä käyttöönsä oli 35% kaikista vastaajista. He arvioivat, ettei siitä olisi heille mitään hyötyä. Nämä yritykset olivat suurimmalta osin yritysten välistä myyntiä harjoittavia, laskulla myyviä yrityksiä. Tästä voisi päätellä, onko vallalla epätietoisuus maksuperusteisuuden positiivisesta vaikutuksesta maksuvalmiuteen tai ajatellaanko arvonlisäveron maksuperusteista tilittämistä hankalana. Kuitenkin kyselystä saatu kuva maksuperusteisen arvonlisäveron vaikutuksista maksuvalmiutta parantavasti voisi saada yrittäjät miettimään uudelleen maksuperusteisen arvonlisäverotilityksen käyttöönottoa. Tämän perusteella käyttöönottajia voisi löytyä lisää, kun asia tulee tunnetummaksi.

8 POHDINTA

Opinnäytetyön aihe maksuperusteisen arvonlisäverotuksen vaikuttavuus pienyritysten taloudelliseen toimintaan oli mielestäni ajankohtainen ja tärkeä aihe, sillä pienyritykset ovat jo pitkään kamppailleet maksuvaikeuksista yritysten välisten pitkittyneiden maksuaikojen vuoksi. Opinnäytetyöni on hyödyllinen sekä minulle itselleni oppimisprosessin kautta sekä myöskin toimeksiantajalleni Lapin Yrittäjät ry:lle ja heidän kattojärjestöllensä Suomen Yrittäjät ry:lle, sillä he ovat olleet lakimuutoksen toteuttamisessa mukana. Toimeksiantajalle on näin ollen tärkeää saada tietoa lakimuutoksen onnistumisesta. Tulosten perusteella Lapin Yrittäjät ry voi kertoa maksuperusteisen arvonlisäveron todistetuista hyödyistä jäsenyrityksilleen. Työni on ollut hyödyllinen jo nyt lappilaisten pienyritysten näkökulmasta, sillä kyselyn lähettäminen kaikille Lapin Yrittäjät ry:n jäsenille levitti tietoa ja herätti mielenkiinnon useimpien yritysten kaivatessa lisää ohjeistusta. Opinnäytetyöprosessi oli mielenkiintoinen ja opettavainen kokonaisuus.

Opinnäytetyön kyselyn vastaajaprocentti kokonaisotannasta huolimatta oli todella pieni (0,04). Tässä tutkimuksessa käytetty menetelmä, kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimusmenetelmä, on kuitenkin ollut onnistunut valinta kartoittamaan maksuperusteisen arvonlisäverotilityksen taloudellisia vaikutuksia. Kyselystä saadaan selville melko yksimielinen kuva maksuperusteisen arvonlisäveron tunnettuudesta sekä käyttöön otosta ja sen vaikuttavuudesta. Kyselyn kohderyhmänä olivat lappilaiset pienyrittäjät ja tämä kohderyhmä tavoitettiin Lapin Yrittäjät ry:n jäsenrekisterin kautta niin, että ulkopuolisia ei ollut vastaajien joukossa. Vastauksia voidaan näin ollen pitää luotettavina. Kyselyn vastaajista suurimmalla osalla oli yritysten välisiä myyntejä ja myyntitapana oli suurimmalla osalla laskulla myyntiä. Kyselyn kohderyhmä oli tästä päätellen oikea, sillä tämän ryhmän keskuudesta haluttiin tietää, kuinka moni näistä yrityksistä on ottanut käyttöönsä vaihtoehtoisen tilitysmuodon sekä oliko käyttöön otolla vaikutusta yritysten taloudelliseen toimintaan.

Kyselyn kysymykset asetettiin niin, että niistä saatiin vastaukset tutkimuskysymyksiin. Kysyttiin vain oleellinen ja siten, ettei niitä voinut ymmärtää monella tavalla. Kysymykset pohjautuivat lakimuutosprosessin aikana tehtyihin vaikutusar-

viointeihin ja näin ollen ne tukevat tutkimustulosten luotettavuutta. Kyselyyn vastaaminen oli helppoa, kun annettiin vain toisensa poissulkevia vastausvaihtoehtoja. Tämä edesauttaa osaltaan tulosten luotettavuutta. Kyselytutkimuksen toistettavuutta samoilla vastauksilla ei kuitenkaan voida taata. Arvonlisäveron lakimuutos on melko uusi ja kyselystä saatu tulos osoittaa, että se on vielä tuntematon useimmille. Jos tutkimus tehdään uudestaan, voi tulos tietoisuuden lisääntyessä olla erilainen kuin mitä se nyt oli.

Yrittäjiä on hankalaa saada vastaamaan, mutta jonkin palkkion turvin kyselyyn olisi saanut enemmän vastaajia. Tämän kyselyn voisi toteuttaa vuoden kuluttua uudestaan, kun tietoisuus maksuperusteisesta arvonlisäverosta on levinnyt laajemmalle. Silloin saadaan varmasti vielä parempi kuva tilanteesta ja vaikuttavuuden arviointikin olisi luotettavampaa. Kyselyn vastaajista puolet eivät tienneet maksuperusteisesta arvonlisäverosta ja näistä suurin osa halusi lisäohjeistusta. Suurimmalla osalla toimialoista tietoisia oli vähemmän kuin ei-tietoisia. Toimialalta liike-elämän palvelu-yritykset olivat tietoisin ryhmä. Tämän ryhmän tietoisuus selittyy sillä, että liike-elämän palveluja tuottavat yritykset ovat jo alansa puolesta ajan tasalla verotukseen liittyvistä lakimuutoksista. Toimialueista vähiten tietoisin alue oli Tunturi-Lappi. Opinnäytetyön jatkotyönä voisi tehdä lisäohjeistuksen yleiseen levitykseen toimialasta ja -alueesta riippumatta, jotta asiasta saisi mahdollisimman moni tietää ja hyötyä. Tiedotusvälineet sekä verohallinto olivat yleisin tiedonsaantikanava, niitä voisi hyödyntää tulevaisuudessakin, jos ohjeistusta tehdään.

9 OPINNÄYTETYÖN LÄHDELUETTELO

Arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501.

Dahler-Larsen, P. 2005. Vaikuttavuuden arviointi. Viitattu 15.8.2017 http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77071/vaikuttavuuden_arv.pdf?sequence=1.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kaupallisten sopimusten maksuehdoista annetun lain 5 §:n muuttamisesta HE 356/2014. Finlex 2014. Viitattu 26.7.2017 <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2014/20140356?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Hallituksen%20esitys%20eduskunnalle%20laiksi%20kaupallisten%20sopimusten%20maksuehdoista%20annetun%20lain%205%20%C2%A7%3A%20muuttamisesta>.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi arvonlisäverolain 137 ja 143 §:n muuttamiseksi HE 139/2016. Finlex 2016. Viitattu 9.5.2017 <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2016/20160139#idp432115696>.

Hallituksen esitysten laatimisohteet. Valtioneuvoston julkaisuarkisto 2004. Viitattu 15.8.2017. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75847/hallituksen_esityksen_laatimisohteet.pdf?sequence=1.

Intrum justitia 2016. Yrityksiä painostetaan pidentämään myöntämiään maksuaikoja. 31.5.2016. Viitattu 6.7.2017 <https://www.intrum.com/fi/fi/tietoja-meista/tiedotteet/yrityksia-painostetaan-pidentamaan-myontamiaan-maksuaikoja2015/>.

Knuutinen, R. 2017. Hyvät pahat verot. Jyväskylä: Docendo.

Lahtinen, M. 2015. Suoriteperuste kirjanpidossa. Kauppakamaritieto 26.05.2015. Viitattu 1.5.2017 <http://kauppakamaritieto.fi/fi/s/m/artikkelit/taloushallinto/suoriteperuste-kirjanpidossa/>.

Laki kaupallisten sopimusten maksuehdoista 18.1.2013/30.

Lydman, K. 2016. Uusi kirjanpitolaki käytännössä. Keskeiset muutokset. Helsinki: Tietosanoma. E-kirja. Viitattu 27.4.2017 <https://luc.finna.fi/lapinamk/Record/juolukka.449715>.

Mäntysaari, M. 2004. Johdantoa evaluaatiotutkimukseen. Viitattu 13.8.2017 <http://users.jyu.fi/~mmantys/evaluaatio1.pdf>.

Nieminen, A., Anttila, R., Äärilä, L. & Jokinen, M. 2017. Arvonlisäverotus. E-kirja. Viitattu 27.4.2017 <https://luc.finna.fi/lapinamk/Record/juolukka.449259>, Talentum Focus.

Pienyritysten maksuperusteinen arvonlisävero. Valtiovarainministeriön selvitys 5.12.2014. Viitattu 8.7.2017 <http://vm.fi/hanke?selectedProjectId=2028>.

Suomen Yrittäjät 2009. Pk-yritysbarometri 2/2009. Viitattu 8.7.2017 <https://www.yrittajat.fi/suomen-yrittajat/tutkimukset/pk-yritysbarometrit/pk-yritysbarometri-22009-319678>.

Suomen Yrittäjät 2016. Pk-yritysbarometri 2/2016. Viitattu 8.7.2017 <https://www.yrittajat.fi/suomen-yrittajat/tutkimukset/pk-yritysbarometrit/pk-yritysbarometri-22009-319678>.

Suomen Yrittäjät 2009-2016. Pk-yritysbarometri, Lapin alueraportti 2009-2016. Viitattu 8.7.2017 <https://www.yrittajat.fi/suomen-yrittajat/tutkimukset/pk-yritysbarometrit/pk-yritysbarometri-22009-319678>.

Säädösehdotusten vaikutusten arviointi ohjeet. Oikeusministeriö 2007. Viitattu 15.8.2017 http://tem.fi/documents/1410877/2608155/S%C3%A4%C3%A4d%C3%B6svaikutusten_arviointi.pdf/584db844-b522-4cdc-8a71-4b8bb828ca1d

Taanila, A. 2017. Aineiston esittäminen ja kuvailu. Viitattu 20.11. 2017 <http://myy.haaga-helia.fi/~taaak/k/kuvailu.pdf>

Verohallinto 2017. Arvonlisäverottoman vähäisen toiminnan raja 10 000 euroa. Viitattu 6.8.2017 [https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Verohallinnon_ohjeet/Arvonlisaverottoman_vahaisen_toiminnan_r\(41872\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Verohallinnon_ohjeet/Arvonlisaverottoman_vahaisen_toiminnan_r(41872)).

Verohallinto 2017. Pienyritykset voivat tilittää arvonlisäveron maksuperusteisesti. Viitattu 6.8.2017 [https://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Arvonlisaverotus/Pienyritykset_voivat_tilittaa_arvonlisav\(41757\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Arvonlisaverotus/Pienyritykset_voivat_tilittaa_arvonlisav(41757)).

Vilkka, H. 2014. Mikä on määrällinen tutkimus? Viitattu 14.8.2017 <http://hanna.vilkka.fi/wp-content/uploads/2014/02/Tutki-ja-mittaa.pdf>.

Virtuaali ammattikorkeakoulu 2007. Kyselyyn perustuvan tutkimuksen suorittaminen. 5.11.2007. Viitattu 18.7.2017 <http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojak-sot/0709019/1193463890749/1193464131489/1194289345955/1194290010211.html>.

Valtioneuvoston kanslian raporttisarja 6/2009. Valtioneuvosto 2009. Viitattu 15.8.2017 http://vnk.fi/documents/10616/622958/R0609_Politiikkatoimien+vai-kuttavuusarvioinnin+kehitt%C3%A4minen.pdf/0112739b-2779-468f-926b-e02203232607?version=1.0.

Yritysten rakenne ja yritysten kilpailukyky 2017. Lapin luotsi. Viitattu 15.8.2017 <http://luotsi.lappi.fi/yritysrakenne-ja-yritysten-kilpailukyky>.

LIITTEET

Liite 1. Kysely maksuperusteisen arvonlisäverotilityksen vaikutuksista pien-yritysten taloudelliseen toimintaan

Liite 1. Kysely maksuperusteisen arvonlisäverotilityksen vaikutuksista pienyritysten taloudelliseen toimintaan 1(3)

Kysely maksuperusteisen arvonlisäverotilityksen vaikutuksista pienyritysten taloudelliseen toimintaan

Toimiala, (valitse yksi, alasvetolaatikko)

- teollisuus
- rakentaminen
- kauppa
- majoitus- ja ravitsemisala
- ohjelmapalvelut
- liike-elämän palvelut
- liikenne
- muu

Toimipaikan sijainti (valitse yksi, alasvetolaatikko)

- Kemi-Tornio
- Tornionlaakso
- Tunturi-Lappi
- Pohjois-Lappi
- Itä-Lappi
- Rovaniemen alue

Henkilöstömäärä (valitse yksi, alasvetolaatikko)

- 0-4
- 5-9
- 10-19
- 20-50

Liikevaihto (valitse yksi, alasvetolaatikko)

- **0-9 999**
- **10 000-49 000**
- **50 000-249 999**
- **250 000-499 999**
- **yli 500 000**

Mikä osuus asiakkaistanne on kuluttaja-asiakkaita ja mikä osuus yritysasiakkaita? (valitse yksi, alasvetolaatikko)

- kuluttaja-asiakkaita yli 50%
- yritysasiakkaita yli 50%
- molempia yhtä paljon

Liite 1. Kysely maksuperusteisen arvonlisäverotilityksen vaikutuksista pienyritysten taloudelliseen toimintaan 2(3)

Kuinka suuri osa myynneistänne on laskulla myyntiä ja kuinka suuri osa käteismyyntiä? (valitse yksi, alavetolaatikko)

- laskulla myyntiä yli 50%
- käteismyyntiä yli 50%
- molempia yhtä paljon

Oletteko tietoinen tämän vuoden tammikuussa voimaan tulleesta arvonlisäverolakiuutuksesta, joka oikeuttaa 0-500 000 euron liikevaihtoon yltävät yritykset tilittämään arvonlisäveron maksuperusteisesti? (valitse yksi, alavetolaatikko)

- kyllä
- en

Mistä olette saaneet tietoa maksuperusteisesta arvonlisäverotilityksestä? (valitse yksi, alavetolaatikko)

- Lapin Yrittäjät
- kirjanpitäjä
- muu kanava

muu kanava, mikä?

Oletteko ottaneet käyttöönne maksuperusteisen arvonlisäverotilityksen? (valitse yksi, alavetolaatikko)

- kyllä
- en

Miksi ette ole ottaneet käyttöön maksuperusteista arvonlisäverotilitystä? (valitse yksi, alavetolaatikko)

- ei ole mielestäni ajankohtainen
- ei ole mielestäni hyötyä
- lisäkustannusten vuoksi

Aiotteko ottaa maksuperusteisen arvonlisäverotilityksen käyttöönne tulevaisuudessa? (valitse yksi, alavetolaatikko)

- kyllä
- en

Miten arvonlisäverojen tilittäminen maksuperusteisesti on vaikuttanut yritystoimintaanne? (voitte valita useamman vaihtoehdon)

- ☐ maksuvalmius on parantunut
- ☐ myynti on kasvanut
- ☐ hallinnolliset lisäkulut on kasvaneet
- ☐ ei millään tavalla

Liite 1. Kysely maksuperusteisen arvonlisäverotilityksen vaikutuksista pienyritysten taloudelliseen toimintaan 3(3)

Kuinka suuri vaikutus arvonlisäveron maksuperusteisella tilityksellä on ollut yrityksenne maksuvalmiuteen? (1 ei vaikutusta, 2 vähäinen vaikutus, 3 kohtalainen vaikutus, 4 suuri vaikutus, 5 erittäin suuri vaikutus)

	1	2	3	4	5	
ei vaikutusta	☐	☐	☐	☐	☐	erittäin suuri vaikutus

Kuinka paljon arvonlisäveron maksuperusteinen tilittäminen on mielestänne vaikuttanut yrityksenne myynnin kasvuun? (1 ei vaikutusta, 2 vähäinen vaikutus, 3 kohtalainen vaikutus, 4 suuri vaikutus, 5 erittäin suuri vaikutus)

	1	2	3	4	5	
ei vaikutusta	☐	☐	☐	☐	☐	erittäin suuri vaikutus

Millainen vaikutus arvonlisäveron maksuperusteisella tilityksellä on ollut yritystoiminnan joustavuuteen? (1 ei vaikutusta, 2 vähäinen vaikutus, 3 kohtalainen vaikutus, 4 suuri vaikutus, 5 erittäin suuri vaikutus)

	1	2	3	4	5	
ei vaikutusta	☐	☐	☐	☐	☐	erittäin suuri vaikutus

Kuinka paljon maksuperusteisen arvonlisäveron käyttöönotto on vaikuttanut hallinnollisiin kuluihin? (1 ei vaikutusta, 2 vähäinen vaikutus, 3 kohtalainen vaikutus, 4 suuri vaikutus, 5 erittäin suuri vaikutus)

	1	2	3	4	5	
ei vaikutusta	☐	☐	☐	☐	☐	erittäin suuri vaikutus

Kaipaatteko lisäohjeistusta maksuperusteisesta arvonlisäverosta? (valitse yksi, alasvetolaatikko)

- kyllä
- en

Lähetä